

Täysistunto

Torstai 21.10.2021 klo 15.59—21.48

4. Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin

Kansalaisaloite KAA 5/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 60 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskusteluun. — Edustaja Keto-Huovinen.

Keskustelu

18.02 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa nostetaan esille erittäin ajankohtainen ja tärkeä asia, joka koskettaa joka päivä aivan liian monta lasta ja nuorta. Olen syksyn aikana kiertänyt niin Mäntsälässä kuin Tampereella puhumassa koulukiusaamisesta. Minuunkin sattui valokuvanäyttelyn yhteydessä. Näyttelyn aihe, koulukiusaaminen, on mielestäni niin ajankohtainen ja tärkeä, että se voisi olla pysyvänä näyttelynä jokaisessa kunnassamme muistuttamassa meitä kaikkia niistä jäljistä, joita kiusaaminen jättää.

Omassa kotikunnassani oppilaat ovat kirjoittaneet näyttelyn inspiroimina ajatuksiaan ja kokemuksiaan kiusaamisesta, ja haluan lukea teille yhden näistä kirjoituksista. ”Pimeässä tilassa aivan yksin. / Eikö minua lohduttaisi edes yksi? / Kurkkua kuristi, päätä särki. / Saa-daanko tähän hommaan mikään järki? / Niiden naurut kaukaa kuuluu, mutta ei tee mieli liittyä mukaan. / Kotona isä ja äiti kysyy, missä olin. / Hymy naamalle pakko on vääntää / mutta ei ole helppo selkää rakkaile kääntää. / Eihän ne arvaa, ellei totuutta pian valoon tuo. / Oma aikaa tarvitsen, valehan se oli. / Se on vaikeaa itse itseään lohduttaa. / Päivät, viikot ja vuodet vierii. / Sydän aivan säpäleinä. / Eikö ne voi minua rauhaan jättää? / Ei missään voi olla turvassa / ei edes oman huoneen nurkassa.”

Kiusaamisella voi olla hyvin dramaattisia vaikutuksia niin uhrin kuin tekijän elämään. Viime aikoina mediassamme onkin ollut otsikoissa aivan liian usein koulukiusaamista koskevia juttuja ja jopa vakavia kouluissa tapahtuneita väkivallantekoja. Henkirikosten tekijöistä ikävä kyllä jo pelottavan suuri osuus on nuoria tekijöitä. Nuorten pahoinvointiin on monia syitä, joihin meidän aikuisten on velvollisuus puuttua.

Arvoisa puhemies! Yhtenä lasten ja nuorten pahoinvoinnin syynä on juuri koulukiusaaminen. Johtuen siviiliammattistani syyttäjänä kiinnitän huomiota siihen, ettei koulukiusaamista terminä ole määritelty laissa. Täten se ei kerro myöskään mitään teon vakavuudesta. Sen alle voi mennä hyvin erilaisia tekoja. Se voi olla toisen oppilaan kynän katkaisemista, se voi olla toisen oppilaan uhkailua — ”mä tapan sut”, ”mä lyön sua” — mutta se voisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

myös pitää sisällään jopa törkeän pahoinpitelyn. Vakaviakin ylilyöntejä, kuten todellakin ihan oikeita pahoinpitelyitä, käsitellään koulussa liian usein pelkkinä kiusaamistapauksina. Kuinka moni meistä aikuisista oikeasti hyväksyisi omassa työpaikassaan sen, että joku toinen työntekijä uhkaisi tai löisi? Emme me tällöin puhuisi kiusaamisesta vaan rikoksista. Tekoa ei saa lieventää kiusaamiseksi vain se seikka, että se tapahtuu koulussa. Asioista on puhuttava niiden omilla nimillä. Rikokset ovat rikoksia, myös kouluissa, ja nämä kaikki teot löytyvät jo nyt meidän rikoslaistamme.

Mitkään lainvastaiset teot — vahingonteot, väkivalta tai uhkaukset — eivät kuulu kouluhin. Valitettavan usein kuitenkin meidän nuorilta kuulee viestiä, että tilanne oli päällä ja aikuinen käveli ohi. Mielestäni tämä on hirvittävä viesti. Meidän jokaisen aikuisen velvollisuus on puuttua näihin tilanteisiin niiden vaatimalla vakavuudella. Niin sanottu villaisella painaminen tai tilanteiden vähättely jälkeensä on ongelma. Uskon, että harva vanhempi lähtisi lapsensa tekoja puolustelemaan tai lieventämään esimerkiksi ”pojat on poikia” -lausahduksella, jos hänelle koulukiusaamisen sijasta puhutaan ja sanotaan, että lapsenne oli mukana lainvastaisessa teossa, joka täyttää esimerkiksi pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön. Lasten, nuorten ja vanhempien on myös voitava luottaa siihen, että jos tällaisia tekoja ilmenee kouluissa, toimenpiteisiin ryhdytään välittömästi. Tekoihin, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkistön, on reagoitava niiden vaatimalla vakavuudella, kun vielä on vaihtoehtoja eikä kukaan ole kuollut. Kun joku kuolee, vaihtoehtoja ei enää ole.

Arvoisa puhemies! Tavoitteena tulee olla nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen, koko yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen vaikuttaminen. Liian usein todellakin nuorten syrjäytymisen ja päihdeongelmienkin taustalta löytyy pitkään jatkunut kiusaaminen, ja on hyvä muistaa, että kouluilla on velvollisuus lastensuojelulain nojalla tehdä viipymättä ilmoitus poliisille, kun heillä on syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu henkeen tai terveyteen kohdistuva, rikoksena rangaistava teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, esimerkiksi pahoinpitely.

Aiemmin mainitsemassani valokuvanäyttelyssä eräs kuvatuista, laulaja Jannika B, toteaa kuvansa yhteyteen liitettyssä tekstissä: ”Me, jokainen kuvattu, olemme vähän erilaisia, valtavirrasta poikkeavia, mutta kuka tavallinen on koskaan saanut aikaiseksi mitään erityistä?”. Siksi haluan sanoa tähän loppuun kaikille — niin kaikille lapsille ja nuorille kuin myös meille kaikille aikuisille — että älä koskaan anna kenenkään sanoa, kuka sinä olet, vaan kerro itse, kuka sinä olet, ja jokainen on ainutlaatuinen ja hyvä juuri sellaisena kuin on.

Me emme koskaan, emme missään tilanteessa, saa hyväksyä koulukiusaamista, ja uskaltaa sanoa, että tämän yleiskielellisen käsitteen käyttö tulisi lopettaa ja alkaa puhua oikeasti niistä lainvastaisista teoista, mistä tosiasiassa kulloinkin on kysymys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

18.08 Jari Kinnunen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Keto-Huovinen tuossa toi jo hyvin esiin ne seikat, mitkä ovat tähdellisiä tämän asian osalta. Itse olen käynyt noin neljän vuoden aikana kymmenissä eri puhetilaisuuksissa puhumassa turvallisuudesta erilaisille ihmisryhmille, mutta joka kerta huolimatta siitä, mikä on ollut sen alkuperäinen aihe, olen päättänyt oman osuuteni esityksestä kertomalla kouluväkivallasta.

Tämä aloite on äärimmäisen tärkeä. Se on eräänlainen hätähuuto koulurauhan puolesta. Mutta minä en käytä sitä termiä, jota tässä aloitteessakin käytetään. Minulle ei ole olemas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

sa mitään muuta kuin rikollisia tekoja, silloin kun epäilty on alle 15-vuotias, ja rikoksia, silloin kun epäilty on yli 15-vuotias.

Se, että tämä asia on nostettu hyvin näin pinnalle tämän aloitteen kautta, on todellakin ansiokasta, mutta onko sitten välttämätöntä säätää erikseen rangaistavaksi kouluväkivalta rikosnimikkeenä? Itse en näe sille tarvetta. Meillä on toimiva rikoslaki, jossa on kaikki henkeen, terveyteen, omaisuuteen, kunniaan ja viestintään liittyvät pykälät. [Mika Niikon välihuuto] — Kaikki ei ole ollenkaan kunnossa. Jos saan jatkaa? — Silloin kun koulussa tapahtuu väkivaltaa, valitettavan usein tapahtuu myös sitä, että sitä ei saateta viranomaisen tietoon. Syitä voi olla monia, ja sen takia voisi olla ehkä tärkeää täsmentää koulun viranhaltijoiden velvollisuutta olla yhteydessä vanhempiin, olla yhteydessä lastensuojeluviranomaisiin ja tarvittaessa myös poliisiin. Olen joutunut puuttumaan sellaisiin asioihin, jotka eivät ole edenneet ennen kuin olen todennut, että valitettavasti poliisi joutuu tekemään viranhaltijoista seuraavaksi ilmoituksen, jos ei tämä asia lähde etenemään. Poliisin tehtävä ei — eikä pääsääntöisesti kai meidän kenenkään tehtävä — ole saatata ketään rangaistuksen kohteeksi, mutta kyllähän nämä olisi tehtävä niin, että ne tuodaan esille, ne otetaan esille ja sovitellaan, jos ne ovat soviteltavissa. Eihän se rangaistus välttämättä ole se asia, joka siinä on se pääasia, vaan sen koulurauhan turvaaminen ja sen henkilön, joka on tällaisen väkivallan, uhkailun, pakottamisen, omaisuuden haltuun ottamisen tai vainon kohteena, tilanteen parantaminen.

Eli meillä on toimiva rikoslaki, meillä on esitutkintalaissa määritelty, kuinka näitä asioita pitää hoitaa, joten en näe välttämättömäksi uuden pykälän kirjaamista. Mutta sen sijaan näen välttämättömäksi sen, että jotakin tämän asian eteen tehdään. Onko se sitten perusopetuslaki vai mikä laki, missä selkeästi määritellään viranhaltijoiden tehtävät ja se, mitä heidän tulee tehdä, se jääköön sitten aikanaan lakivaliokunnan harkintaan.

Näillä sanoin — ja kiitan kyllä tämän aloitteen tekijöitä hyvästä aloitteesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Virta.

18.13 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Yksikin väkivallanteko on liikaa. Väkivalta ei kuulu kaduille, se ei kuulu kotiin, eikä se kuulu kouluun. Käsittelemme tänään tässä salissa kouluväkivaltaa, äärettömän vaikeaa ja vakavaa aihetta, sellaista, jolta ehkä haluaisi sulkea silmät, mutta sitäkin suuremmalla syyllä tästä täytyy uskaltaa puhua. Meillä aikuisilla ja meillä päättäjillä on velvollisuus ja vastuu pitää huolta siitä, ettei yksikään pieni mieli särkyisi.

Haluan kiittää puolestani kansalaisaloitteen tekijöitä siitä, että tämä vakava aihe nousee nyt keskusteluun. Tässä yhteiskunnassa ja tässä salissa ei voida käydä liikaa keskustelua lasten ja nuorten oikeuksien turvaamisesta. Tässä yhteiskunnassa ei yksinkertaisesti voi olla enää niin, että kun lapsi tai nuori epätoivoisena kertoo, mitä kotona tapahtuu tai kuinka paljon hän pelkää välitunnilla, niin tuo hätä ohitetaan. Ei voi olla niin, että meidän ammattilaiset ovat niin ylikuormitettuja, että lapsi jää näkymättömäksi hätänsä kanssa, tai että lapsi hukkuu työpöydällä oleviin paperipinoihin. Meillä ei ole missään tilanteessa varaa ohittaa yhdenkään lapsen tai nuoren hätää.

Tehdessäni aikaisemmin työtä koulumaailmassa sekä lastensuojelussa kohtasin monia lapsia ja nuoria, joiden koulunkäyntiä varjosti pelko. Kouluväkivallalla on vakavia seurauksia, joita yhdenkään lapsen tai nuoren ei tulisi joutua kohtaamaan. Ne vaikeuttavat keskittymistä ja oppimista, tunne-elämän säätelyä, heikentävät hyvinvointia, aiheuttavat mie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

lenterveys- ja päihdeongelmia sekä traumoja. Ja miten pitkät jäljet kouluväkivalta voikaan jättää! Vastaavasti terapiatyötä aikuisten parissa tehneenä jouduin surullisen usein kuulemaan, miten syvään juurtuneet arvet voivat heijastua pitkään aikuisuuteen, työelämään ja perhe-elämään.

Silloin kun kouluväkivaltaa ei ole kyetty ehkäisemään, silloin kun me yhteiskuntana epäonnistumme suojelemaan jokaista lasta, olisi vähintä se, että apua ja tukea on ajoissa saatavilla, sillä tuon väkivallan kokeminen voi johtaa pahimmillaan siihen, että se oma mieli särkyy, siihen, että voimat loppuvat ja oman elämän päättäminen näyttäytyy ainoana keinona päästä pakoon sitä sietämätöntä pelkoa, ahdistusta ja pahaa oloa. Eikä niin saa käydä. Me emme saa antaa yhdenkään lapsen tai nuoren lipua käsistämme. Me emme halua eikä meillä ole varaa menettää heistä yhtäkään.

Arvoisa puhemies! Jokaisen lapsen ja nuoren tulisi voida tuntea olevansa arvokas. Jokaisen lapsen ja nuoren tulisi tietää, että hänellä on väliä. Valvontakamerat ja ankarat kurinpitokeinot eivät luo itsessään turvallisuudentunnetta, jos lapsesta tai nuoresta tuntuu, ettei aikuisille voi puhua, ettei heiltä saa apua tai että tilanne pahenee, jos siitä kertoo jollekin. Turvallisuudentunne syntyy myös vapaudesta olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä tai häirinnästä henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi.

Jokaista lasta ja nuorta on onnistuttava suojelemaan kaikenlaiselta väärinkohtelulta ja estettävä ajautuminen sellaiseen rooliin, jossa hän itse satuttaa muita. Tässä vastuu on meillä aikuisilla. Meillä on painava paikka olla esimerkkeinä, miten toimia vuorovaikutuksessa, miten kohdata erilaisuutta, miten puuttua ja miten välittää ihmisistä ympärillä. Haluan painottaa, miten ensiarvoisen tärkeää on, että näihin ongelmiin puututaan ajoissa. Ennaltaehkäisyyn ei voi panostaa liikaa. Se saattaa kuulostaa asialta, josta aina puhutaan, mutta se voi suojata lapsuutta, se voi turvata ehjää nuoruutta. Tarvitsemme toimivaa oppilashuoltoa, tarvitsemme kodin ja koulun yhteistyötä. Tarvitsemme riittäviä resursseja, jotta jokaisella oppilaalla on riittävä tuki koulupolullaan.

Me tiedämme, miten kuormittuneita meidän arvokasta työtä kentällä sote- ja sivistyssektorilla tekevät ammattilaiset ovat. Heidän tulisi saada tehdä työnsä riittävien resurssien ilman, että he itse uupuvat työssään, sillä yhteiskuntamme tarvitsee heistä jokaista, ja heistä jokaisella on äärettömän merkityksellinen paikka lastemme lapsuudessa ja nuoremme nuoruudessa. Eikä pelkkää kouluhenkilöstöä voida nyt nähdä ratkaisuna kaikkeen, sillä lapsiperheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin panostamisella on taatusti vaikutusta siihen, miten lapset ja nuoret kouluissa tai oppilaitoksissa voivat ja käyttäytyvät. Tällöin kokonaiskuvassa tulee nähdä esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön rooli aina sieltä perhepalveluista sosiaalitoimeen ja poliisiviranomaiseen, vanhemmuuden tukea sekä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden roolia unohtamatta, sillä mikään ei ole niin tärkeää kuin turvata sitä lapsuutta ja eheää nuoruutta. On tärkeää muistaa, että kun me huolehdimme aikuisten hyvinvoinnista, pidämme aina huolta siitä arjesta ja niistä ympäristöistä, joissa se lapsuus ja nuoruus todellisuudessa tapahtuu ja toteutuu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä korostaa, miten tärkeää on tässä yhteiskunnassa tehdä työtä sen eteen, että kaikenlaista, kaiken muotoista ja kaikkialla tapahtuvaa väkivaltaa ja sen kierteitä tässä yhteiskunnassa katkotaan, että väkivallan ylisukupolvisuutta poistetaan. Me emme voi unohtaa, että kouluväkivalta on myös kehityksellinen riski sitä tekeväälle lapselle tai nuorelle. On tärkeää onnistua pureutumaan syihin väkivallan taustalla. Esimerkiksi Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman toteutuminen edellyttää, että peruspalvelut — esimerkiksi neuvolapalvelut, varhaiskasvatus, kouluterveydenhuol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

to, opiskeluhuolto — turvataan ja että ne toimivat niin hyvin ja niin hyvin yhteen, että voidaan olla varmoja siitä, että kun meillä on jollain lapsella tai nuorella tai perheellä hätä, niin varhainen tuki, ohjaus hoitoon, hoito ja avunsaanti aidosti toteutuvat.

Amnestyn vuonna 2021 julkaisemasta seurantalutkimuksesta selviää, että kuntien tekemä väkivallan vastainen työ on puutteellista ja alueelliset erot suuria. Vastuu väkivallan torjumisen käytännöistä on tähän asti ollut suurelta osin kunnilla, mutta väkivaltatyön rakenteet kunnissa ovat heikot tai puuttuvat kokonaan. Asiantuntijat ovatkin esittäneet, että Suomessa tulisi säätää väkivaltatyön rakenteet määrittävä laki. Olisikin mielestäni tärkeää, että hallitus nyt selvittäisi, millainen laki parhaiten auttaisi torjumaan väkivaltaa. Onnistuessaan tuollainen laki voisi tuoda mukanaan velvoittavuutta ja selkeyttä hajanaiseen nykytilaan ja edesauttaisi väkivaltatyön suunnitelmallisuutta ja kehittämistä. Lain myötä me voisimme varmistaa, että palveluita olisi aidosti tarjolla yhdenvertaisesti ympäri Suomea asuinpaikasta riippumatta. Olenkin asiasta jättänyt vastaavalle ministerille kirjallisen kysymyksen, sillä asia on ajankohtainen myös perustettavien hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Meidän tulee tehdä kaikkemme, ettei yksikään lapsi joutuisi kohtaamaan minkään muotoista väkivaltaa, ei kadulla, ei kotona, ei koulussa, sillä yhdenkään pienen mielen ei tule särkyä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

18.19 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! On hienoa, että kansalaisaloitteella on tartuttu äärimmäisen tärkeään aiheeseen. Kouluväkivalta ja koulukiusaaminen koskevat tuhansia lapsia ja nuoria ympäri Suomen. Jokaisen lapsen oikeus käydä koulua ilman pelkoa on taattava nykyistä paremmin, ja myös hallitus haluaa tämän turvata. Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja näihin ilmiöihin puuttuminen on meidän kaikkien vastuulla. On tärkeää, että lapsilla on riittävästi turvallisia aikuisia läsnä arjessa niin koulussa kuin vapaa-ajalla.

Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeää, että käsitteiden kanssa ollaan tarkkoja. Koulukiusaaminen-käsitteen käyttäminen tilanteissa, joissa on selkeästi kyse väkivallasta, on vähättelevää. Siksi meillä pitää olla rohkeutta puhua väkivallasta väkivaltana. On väärin, että sellainen käytös, joka muualla yhteiskunnassa on pahoinpitely, on koulussa usein nimetty koulukiusaamiseksi. Samaan aikaan on kuitenkin tärkeää, että tunnistamme myös kiusaamisen ilmiönä ja kiinnitämme huomiota myös muihin kuin sen näkyviin ilmenemismuotoihin.

Lapsia ja nuoria koskevan tutkimustiedon perusteella lapsilla ja nuorilla on nimenomaan se kokemus, etteivät heidän arjessaan olevat aikuiset näe ja tunnista esimerkiksi kouluissa tapahtuvaa kiusaamista ja väkivaltaa. Esimerkiksi MLL:n kyselyn mukaan 40 prosenttia kiusaamista kokeneista lapsista kertoi, etteivät koulun aikuiset tiedä heidän kokemuksistaan. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että koulukiusaamiseen puututaan lasten ja nuorten ryhmät ja kulttuurit huomioiden. Kiusaaminen ja väkivalta ei ole vain yksilöiden välinen asia, vaan se liittyy usein nimenomaan ryhmädynamiikkaan. Niin uhri kuin tekijä tarvitsevat apua ja tukea, mutta myös lasten ja nuorten epäterveisiin ryhmäilmiöihin pitää olla uskallusta puuttua.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa esitetään koulukiusaamisen sisällyttämistä rikosnimikkeenä rikoslakiin. Vaikka olen aloitteen sisällöstä sinänsä samaa mieltä, ei mi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

nusta tämä keino ole oikea. Suomessa jokainen yli 15-vuotias on jo nyt rikosvastuussa tekemisistään. Kouluväkivallasta voidaan siis jo tuomita peruskouluikäisiä mutta ei alle 15-vuotiaita. Nykyisellään koulukiusaaminen täyttää jo usein esimerkiksi vainoamisen, kunnianloukkauksen tai pahoinpitelyn tunnusmerkit. Uusi rikosnimike ei siis varsinaisesti toisi mitään lisää ja tarttuisi vain räikeimpiin tapauksiin, kun moni lievempi mutta henkisesti traumatisoiva tapaus jäisi kuitenkin nimikkeen ulkopuolelle. Kiusaamisen lisääminen rikoslakiin ei myöskään kosketa suurta osaa peruskoululaisista, kun suuri osa kiusaamistapauksista on alle 15-vuotiailla. Vahingonkorvausvastuu alle 15-vuotiaille voi syntyä. Rikosvastuun alentamiseen ei aloitteessa oteta kantaa, eikä sen alentaminen ole perusteltua.

Monia ilmiöitä, kuten kiusaamistakaan, ei ehkäistä rikoslain kiristyksillä vaan muilla toimilla, kuten ennaltaehkäisevillä toimilla, kouluhenkilöstön resurssien turvaamisella ja tiiviimmällä yhteistyöllä koulujen, poliisin, sosiaalitoimen ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Olen erittäin tyytyväinen, että opetusministerimme Li Andersson on tarttunut asiaan järjestämällä asiasta parlamentaarisen keskustelun, jonka jälkeen on laadittu kiusaamisen ja kouluväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma, joka sisältää myös lakimuutoksia. Lakimuutosesitykset ovat juuri parhaillaan käsittelyssä meillä sivistysvaliokunnassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Antikainen.

18.24 Sanna Antikainen ps: Arvoisa puhemies! Aloitteessa esitetään, että eduskunta ja hallitus ryhtyvät lainvalmistelutoimenpiteisiin koulukiusaamisen sisällyttämiseksi omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaissa. Tämä koskisi kaikkia kiusaamisen äärimmäisiä muotoja, niin henkistä kuin fyysistä väkivaltaa. Aloitteentekijät perustelevat asiaa aloitteessaan monin eri tavoin, ja perustelut ovat hyviä sekä ehdottoman tärkeitä.

Arvoisa puhemies! Jotta kansalaisten hätähuutoon voidaan vastata, niin ensinnäkin toivoisin, että yhteiskunnassamme alettaisiin puhua kiusaamisen sijasta kouluväkivallasta ja väkivallasta. Tämä kattaisi alleen niin henkisen väkivallan kuin fyysisenkin. Tämä voisi herättää kaikki siihen, että tämä on oikeasti laitonta. Siksi itse käytän vain sanaa ”kouluväkivalta” tässä puheessa ja jatkossakin.

Näen tämän aloitteen kansalaisten hätähuutona vallitsevaan tilanteeseen, jossa kouluväkivaltaan ei puututa tarpeeksi tiukasti. Se on ymmärrettävää, ja aloite on tärkeä. Saan itse kansanedustajana koko ajan viestejä, joissa kerrotaan, ettei koulu puutu tarpeeksi tiukasti kouluväkivaltaan. Kuinka monessa työpaikassa työkaveri saisi hakata toista työkaveria päivästä toiseen ilman seuraamuksia, ja jos seuraamuksia olisi, olisi se ehkä Kiva-ohjelmaan kuuluva keskustelu? Näin on ollut ja on valitettavasti edelleen monessa koulussa ympäri maan, ja kärsijänä on lapsi tai nuori.

Arvoisa puhemies! Lain pitäisi taata oppilaille oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, mutta käytännössä koulu ei ole vielä kukaan turvallinen paikka kaikille. On koulujen vastuulla, lainkin mukaan, varmistaa lastemme ja nuortemme turvallisuus. Toisaalta on kunkin hallituksen ja päättäjien tehtävä turvata tähän riittävät varat, jotta koulu voi suoriutua tehtävistään. On muistettava kaiken keskellä, mistä tässä on kyse: tässä on kyse lasten ja nuorten kärsimyksestä. Kouluväkivalta voi olla erittäin raakaa. Se jättää aina jäljet lapsen tai nuoreen, koska on kyse kehittyvistä ihmisistä, ja on aikuisten velvollisuus suojella heitä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

En voi olla muistelematta itse sitä kertaa, kun yläasteella polveni työnnettiin oven väliin ja ovea vedettiin usean oppilaan toimesta kiinni. Se koski enemmän henkisesti kuin fyysisesti, vaikka se koski kyllä fyysisestikin todella paljon ja polvi oli tietenkin pitkään kipeä, mutta ehkä eniten kuitenkin koski koulun suhtautuminen. Tekijät ja minä jouduimme terveydenhoitajan puhutteluun, jossa keskusteltiin, miksi näin kävi. Minunkin piti selittää, mitä olin tehnyt, että näin kävi, mikä tuntui epärealistiselta, koska en ollut tehnyt mitään. Missään vaiheessa kukaan ei tuonut esille sitä faktaa, että kyseessä oli väkivallanteko, eikä kukaan, ei kukaan, tuominut väkivallan tekijöiden tekoa, eikä heille seurannut tästä yhtikäs mitään. Nyt minuun sattuu se, että tänäänkin joku lapsi tai nuori on voinut joutua samanlaisen teon kohteeksi.

Arvoisa puhemies! Tällaiseen mainitsemaani tilanteeseen ei saa joutua enää yksikään lapsi tai nuori Suomessa. Jokaisella on oltava oikeus täydelliseen koskemattomuuteen koulussa ja tietenkin muuallakin, ja on aikuisten vastuulla puuttua kouluväkivaltaan, ja kouluille on annettava tähän riittävät resurssit. Tällä hetkellä Suomessa on jo menetetty ihmishenkiä, varsinkin itsemurhien kautta, ja vakavin väkivallan muoto nähtiin Koskelassa, kun nuori poika menetti henkensä. Tässäkin oli taustalla kouluväkivaltaa. Yksikään lapsi tai nuori ei saisi menettää henkeään väkivallan takia. Kiva-koulut ja Kiva-puheet eivät riitä, kun on kyse näin äärimmäisestä asiasta kuin vakava kouluväkivalta.

Sen lisäksi, että meidän pitää alkaa puhumaan kiusaamisen sijasta kouluväkivallasta, meidän pitää myös puuttua siihen joka ikinen kerta. Ainakin kaikista kouluväkivaltatapauksista tulisi tehdä, ellei rikosilmoitus, niin ainakin jonkintyyppinen ilmoitus poliisille sekä ilmoitus sosiaalihuoltoon, ja tarkoitan tällä tietenkin tekijöitä. Uskoisin, että kodeisakin herättäisiin, jos poliisi tai sosiaalihuolto ottaisi yhteyttä kouluväkivallan takia.

Lisäksi koulujen toimia tulisi valvoa, että ne todellakin hoitavat tehtävänsä kouluväkivaltaan puuttumisen suhteen, ja näitä sitten olisi hyvä tilastoida. Nyt asioiden eteenpäinvieminen voi olla vain vanhempien vastuulla — eihän tämä näin voi mennä.

Kiitän aloitteentekijöitä erittäin tärkeästä aloitteesta. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Soinikoski.

18.30 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Väkivalta on aina väkivaltaa riippumatta siitä, missä se tapahtuu. Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille siitä, että tämä tärkeä aihe on taas esillä. Keinot puuttua kiusaamiseen ovat moninaiset, mutta tavoitteen ja tahtotilan on oltava kaikilla toimijoilla sama. Kiusaamiselle ja väkivallalle on asetettava nollatoleranssi. Lastensuojelussa ja mielenterveyspalveluissa aivan liian usein selviää vuosien jälkeen, että lapsen ja nuoren elämäntarinassa ikävän käännekohdan on saanut aikaan koulussa kiusatuksi ja väkivallan kohteeksi joutuminen.

Lasten ja nuorten syrjäytyminen on asia, jonka ehkäisemiseksi on tehtävä kaikki voitava. Lapselle on taattava oikeus koskemattomuuteen sekä rauha oppia uutta, kokeilla siipiään ja kasvaa omaksi itsekseen. Riittämättömyyden tunne vaikuttaa merkittävästi työhyvinvointiin, ja meidän on pidettävä myös opettajien jaksamisesta parempaa huolta. Kiusaamisen ehkäisyä ei saa jättää yksin opettajien harteille, ja kouluissa tarvitaan lisäkäsia, jotta taataan opettajille ja lapsille työrauha.

Arvoisa puhemies! Itse toivoisin kiusaamiskeskusteluun enemmän rauhanneuvottelujen henkeä. Riitojen ratkaisemisen, yhteisten sääntöjen noudattamisen ja sovinnon merkityksen on oltava kaiken kasvatustyön ytimessä. Sovittelulla on Suomessa pitkät perinteet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Rauhanvälityksen taidot on jalkautettava kaikkiin suomalaisiin kouluihin, ja vuorovaikutustaitojen ohella sovittelusta pitäisi saada uusi kansalaistaito. Siitä on hyötyä sekä kodeissa että tulevaisuuden työelämässä.

Kiusaaminen ei ole koskaan vain kiusaajan ja kiusatun välinen asia. Apua ja tukea on tarjottava niin kiusaamisen tai väkivallan uhrille, kiusaajalle kuin heidän perheilleen. Tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, koulutusta, ennaltaehkäisyä, riittäviä resursseja ja empatiaa, kuulluksi tulemistä, aitoa kohtaamista ja tienviittoja ulos kovin vaikeasta tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Hyvä esimerkki moniammatillisesta yhteistyöstä on poliisilaitosten Ankkuri-toimintamalli, joka on alun perin kehitetty Kanta-Hämeen poliisilaitoksella. Toiminnan tavoitteena on puuttua varhain alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen selvittämällä nuoren asiakkaan kokonaisvaltainen elämäntilanne ja ohjaamalla koko perhe tarkoituksenmukaisen avun ja tuen piiriin. Moniviranomaisyhteistyöllä pyritään myös puuttumaan nopeasti lähisuhde- ja perheväkivaltaan ja lisäämään näin sisäistä turvallisuutta Suomessa.

Hallitusohjelma luo hyvää pohjaa syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisemiseksi. Hallitus on sitoutunut vahvistamaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea omassa kasvuympäristössään. Oppilashuollon resursseja parannetaan, ja kokeiluista on saatu hyviä tuloksia muun muassa opettajien kouluttamisesta ratkaisukeskeiseen neuropsykiatriseen valmennukseen ja psykiatristen sairaanhoitajien jalkautumisesta kouluihin. Hallitus on laatinut ja lähtenyt toimeenpanemaan kiusaamisen vastaista toimenpideohjelmaa, jolla vahvistetaan muun muassa henkilöstön osaamista kiusaamiseen puuttumisessa sekä tuetaan lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja varhaiskasvatuksessa.

Henkilöstölle ja oppilaille on tarjottava kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen liittyvää koulutusta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi lähtee arvioimaan ensimmäistä kertaa erilaisia koulujen käytössä olevia kiusaamisen vastaisia menetelmiä. Hyväksi havaittuja käytäntöjä on laajennettava valtakunnallisesti, ja vaikuttavien hankkeiden jatko on turvattava. Myös varhaiskasvatuksen puolelle tarvitaan kiusaamista ehkäisevä ohjelma. Kuten edustaja Virta täällä aikaisemmin totesi, tulevat hyvinvointialueet tarvitsevat väkivallan vastaisen työn koordinaatiota. Alueilla on laadittava koulutus- ja suunnitelmat keskeisten ammattilaisten jatkuvan osaamisen kehittämiseksi. Väkivallan uhreille, tekijöille sekä väkivallalle altistuville lapsille on oltava tarjolla tehokkaita hoito- ja palvelukokonaisuuksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Niikko.

18.35 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä heidän tuotuaan tämän ”Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin” -aloitteen meille eduskuntaan keskusteltavaksi ja käsittelemään.

Aloitteessahan esitetään, että eduskunta ja hallitus ryhtyisivät lainvalmistelutoimenpiteisiin koulukiusaamisen sisällyttämiseksi omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaissa. Tämä koskisi kaikkia kiusaamisen äärimmäisiä muotoja, niin henkistä kuin fyysistä väkivallan muotoa. Aloitteen perustelijat ovat esittäneet, että tässä annettaisiin signaali siitä, että olisi yksiselitteinen velvollisuus puuttua kaikenlaisiin tilanteisiin ja viedä asioita eteenpäin entistä ponnekkaammin. Lisäksi yhtenä perusteluna on se, että tämä antaisi todellisen kuvan kouluväkivallan nykytilanteesta äärimmäisen vakavana uhkana lapsen ja nuoren tervey-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

delle. Sinänsä tämä on erittäin ymmärrettävää, tämä toisi asialle oikeat nimikkeet. Nimitäin koulukiusaamisessahan on kyse kouluväkivallasta, joko fyysisestä tai henkisestä.

Arvoisa puhemies! Tosiasiassa kuitenkin ehdotetun rikosmerkistön täyttävät teot on jo kriminalisoitu. Koulukiusaaminen voi täyttää nämä laissa olevat tunnusmerkit, esimerkiksi pahoinpitelyn, kunnianloukkauksen, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen, vahingonteon tai laittoman uhkauksen tunnusmerkistön. Nyt ehdotetussa rikospykälämuodossa ei tuotaisi kuitenkaan asian arviointiin mitään uutta sisältöä. Siitä huolimatta, että tämä ei toisi sisältöä, tämä toisi kumminkin sen mielikuvan. Nyt kun kaikissa tämmöisissä vakavissa kysymyksissä kuitenkin on hyvin paljon kyse mielikuvista, niin mielestäni tämä kansalaisaloite on kaikesta tästä huolimatta kannatettava. Tässähän annettaisiin vahvempi signaali koulukiusaamisen muodolle, kun siitä puhuttaisiin kouluväkivaltana.

Me ollaan, arvoisa puhemies, Suomessa hyvin paljon pyritty jo vuosikausia, vuosikymmeniä puuttumaan kouluväkivaltaan. Meillä on erilaisia toimintamalleja, kuten Vantaalla on Kiva Koulu -järjestelmä ja on tällaista Ankkuri-toimintaa ympäri Suomea ja erilaisista sovittelua ja rauhanrakentamista tällaisiin vakaviin tilanteisiin. Nämä ovat erittäin hyviä ja kannatettavia toimenpiteitä, ja niitä tulee edelleen tukea lisää, ja niitä pitää saada jatkaa entistä ponnekkaammin. Mielestäni tämä ei kuitenkaan useissa tapauksissa yksistään riitä. Tiedän tämän itse omasta kokemuksestani.

En mene nyt omaan koulu-aikaani, mutta menen kolmen lapseni koulu-aikaan. Minun vanhin lapseni on nytten lukiossa ja kaksi nuorempaa on vielä peruskoulun ala-asteella. Ja niin valitettavaa kuin se onkin, tätä kouluväkivaltaa on saanut nähdä kaikkien kolmen lapsen kohdalla. Se on johtanut tietenkin siihen, että vanhempina me yritämme puuttua siihen, ja puutummekin, käymällä keskusteluja opettajan kanssa ja usein jopa niiden lasten vanhempien kanssa, jotka tällaista kiusaamista harjoittavat, jos he vain suostuvat tulemaan keskustelemaan, mutta aina se ei johda toivottuun lopputulokseen. Sanon toki, että ensimmäiseen ne johtavat hyvään lopputulokseen ja kiusaaminen saadaan loppumaan tällä varhaisella puuttumisella ja välittömällä jämakällä puuttumisella, mutta on tapauksia, että ne eivät johda kiusaamisen päättymiseen, kuten ei nuoremman poikani kohdalla johtanut.

Silloin kun tulee kysymykseen, että kiusaaminen kestää hyvin pitkän aikaa ja kyseessä on yksittäinen henkilö, joka toistuvasti tekee tällaista, niin mielestäni ainoa oikea toimenpide on vanhempien osalta ja myös opettajan osalta tehdä kaikkensa sen eteen, että kiusattu ei vaihda koulua vaan kiusaaja vaihtaa koulua. Nämä ovat äärimmäisiä toimenpiteitä, mutta ne ovat mielestäni ainoita oikeudenmukaisia toimenpiteitä. Omalta kohdaltani voin sanoa, että kiusaaminen kyllä loppui siihen, kun kiusaaja vaihtoi koulua. Luokkaan tuli rauha. Luokassa pystyivät muutkin lapset hengittämään. Ei tarvitse pelätä sitä väkivaltaa, mikä tulee yhden lapsen kautta toistuvasti esille muille lapsille. Tästä ei yleensä uskalleta puhua, koska tämä tavallaan koetaan vääränä tapana puuttua kouluväkivaltaan, mutta uskallan väittää, että tämä toimii tehokkaammin kuin pelkkä Kiva Koulu -järjestelmä tai Ankkuri-toiminta.

Mitä varhaisemmin lapsi ymmärtää sen, että kouluväkivallalla on vakavia seurauksia, sen parempi. Perussuomalaiset ovatkin ehdottaneet jo useamman kerran sitä, että edistetäisiin tavalla tai toisella sellaista lainsäädäntöä, jossa kiusaaja vaihtaa koulua eikä kiusattu. Omalla kohdallani nämä molemmat kokemukset ovat olleet perheessäni. Olen huomannut sen, että lapsen herkkä kasvu ja luottamus toisiin voi vaurioitua pitkäksi aikaa, jos ei sitä asiaa saada korjattua. Sen tähden ymmärrän täysin vanhempien hätähuudon tämän kansalaisaloitteen kautta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Tämä kansalaisaloite antaa selkeän signaalin siihen, että me puutumme jämäkämmin emmekä pelkästään käy puhumassa, esimerkiksi päättäjinä kouluissa, mitä itsekkin olen harjoittanut paljon. Se ei riitä. Vanhemmat eivät odota sitä, että me teemme erilaisia aloitteita, käymme puhumassa asioista ja lisäämme poliisin läsnäoloa koulussa ja pyydämme vanhempia ja opettajaa ilmoittamaan poliisille matalalla kynnyksellä, vaan kyllä meiltä odotetaan lainsäädännöllisiä toimenpiteitä silloin, jos tämä asia ei ratkea.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on vielä todettava yksi tosiasia. Minä olen tietysti sitä ikäluokkaa, kun kouluissa oli aikanaan tarkkailuluokat, joita kutsutaan erityisluokiksi, ja mielestäni se toimi. Itse en ollut tarkkailuluokalla, veljeni oli ja moni muukin ystäväni, ja kyllä ainakin se suurin ongelma luokasta poistui sillä, että he olivat siellä eri luokassa kasvamassa vähän toisenlaisen opetusohjelman mukaisesti. Toki ymmärrän sen, että me halutaan ottaa kaikki mukaan, integroida tähän normaaliin koulutoimintaan, mutta onko sittenkin ehkä viisaampi joissain tapauksissa palata sellaiseen järjestelmään, että luokista poistetaan sellaiset oppilaat, jotka ovat uhaksi toisen lapsen fyysiselle ja henkiselle terveydelle? — Kiitos. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Täällä on ilmeisesti halukkuutta debatoita, ja ministeri Anderssonkin on pyytänyt puheenvuoroa. Jos nyt ministeri Andersson ja sen jälkeen lyhyt debattikierros.

18.42 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Haluan myös omalta osaltani kiittää tämän aloitteen tekijöitä ja myöskin kaikkia kansanedustajakollegoita yli puoluerajojen hienoista tänään pidetyistä puheenvuoroista.

Tässä on käyty keskustelua terminologiasta: mistä me puhumme, kun me puhumme kouluväkivallasta tai kiusaamisesta. Olen itse ottanut tavaksi puhua aina molemmista eli sekä koulukiusaamisesta että kouluväkivallasta. Se on mielestäni tärkeää siksi, että silloin viestitään siitä, että väkivalta on rikollista toimintaa ja väkivallasta puhutaan väkivaltana mutta ei unohdeta myöskään sellaisia tekoja, jotka eivät täytä rikoksen tunnusmerkistöä mutta jotka siitä huolimatta voivat vaikuttaa erittäin kielteisesti lasten hyvinvointiin. Puhutaan esimerkiksi naurunalaiseksi tekemisestä ryhmässä tai ulossulkemisesta, tämänkaltaisista tilanteista, jotka kyllä tähän koulukiusaamiseen hyvin tiiviisti liittyvät.

Täällä ovat monet edustajat jo kommentoineet tätä rikosoikeudellista puolta, ja kuten on todettu, niin useat kouluväkivaltaan, koulukiusaamiseen liitetyt teot on jo kriminalisoitu. Voi olla kyse kunnianloukkauksesta, voi olla kyse yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä tai julkaisemisesta, voi olla kyse joko henkisestä tai fyysisestä väkivallasta, joka täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Joten mihin sitten erityisesti pitäisi puuttua, jotta asiat siellä kouluissa ja oppilaitoksissa aidosti muuttuisivat?

Ensinnäkin minun nähdäkseni on äärimmäisen tärkeätä, että kaikki, jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa, ovat tietoisia meidän laissa jo olevista velvoitteista ja ilmoitusvelvollisuuksista. Tänäänkin tässä salissa on puhuttu velvollisuudesta ilmoittaa huoltajille. Sellainen velvollisuus on jo perusopetuslaissa. Parhaillaan eduskunnalla on käsitellessä lainsäädäntömuutosehdotus, jolla tätä laajennetaan koskemaan myöskin toista astetta. Lastensuojelulaissa on jo ilmoitusvelvollisuus lasten parissa työskenteleville ammattilaisille olla yhteydessä poliisiin ja lastensuojeluun, mikäli kyse on esimerkiksi vakavista väkivallanteoista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Yhtä oleellista on ymmärtää se, että kasvatusalan ammattilaiset voivat ja heidän kannattaakin ehkä olla yhteydessä esimerkiksi poliisiin myös sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole varmuutta siitä, täyttääkö teko rikoksen tunnusmerkistön vai ei. Se ei ole opettajien tai rehtorin asia arvioida, ja kannattaa aina olla yhteydessä poliisiin, mikäli kyse on vakavammasta teosta. Yhteydessä voi olla myös, vaikka kyse olisi alle 15-vuotiaista. Meillä on erittäin hyviä kokemuksia eri puolilta Suomea hankkeista, joissa on poliisi otettu mukaan selvittämään myöskin alle 15-vuotiaiden vakavia tekoja. Se on myös tapa viestiä lapsille siitä, miten vakavasta teosta on kyse. [Puhemies koputtaa] Paljon myöskin muita konkreettisia toimenpiteitä tällä hallituskaudella tehdään ja myöskin ihan konkreettisia lakimuutoksia, jotka tällä hetkellä ovat eduskunnan käsittelyssä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Arvoisat edustajat, edustaja Niikon äskeinen puheenvuoro herätti halukkuutta debatoida, joten ne, jotka nyt haluavat vastauspuheenvuoron käyttää, nouskaa seisomaan ja painakaa V-painiketta. — Edustaja Elomaa aloittaa.

18.46 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin kansalaisaloitteen tekijöille kiitos. Kun puhutaan koulukiusaamisesta, kouluväkivallasta, on järkyttävää, että sitä on ollut iät ja ajat mutta sitä on tänäkin päivänä — ehkä vähän vähemmän, mutta raaistunutta.

Minulla on vähän pidempikin puheenvuoro sitten myöhemmin, mutta nyt kun ministeri on paikalla, haluaisin kysyä — tämä edustaja Niikon hyvin totuudenmukainen, rohkea ja hyvä puheenvuoro, jossa oli omista kokemuksista, viritti tällaisen kysymyksen: onko, ministeri, opettajilla ja rehtoreilla riittävästi toimivaltaa tällä hetkellä tarttua oikeasti näihin koulukiusaamistapauksiin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Honkasalo.

18.47 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarttuaisin tähän edustaja Niikon lausumaan siitä, että nykyinen lainsäädäntö on hyvä ja antaa ne työkalut mutta tarvitaan muutos, jotta voidaan antaa oikeanlainen signaali. Minusta lainsäädännön merkitys ei voi olla tämä. Usein on niin, että mitä monimutkaisempi ja vaikeampi yhteiskunnallinen ilmiö, sitä rankempia toimia ratkaisuksi esitetään. Mutta pohjoismainen kriminaalipolitiikka on pitkään painottanut nimenomaan tällaisista laaja-alaisuutta, ja erityisen tärkeää tämä on lasten ja nuorten osalta. Eli keskeistä on pohtia rangaistusten hyötyjen ja haittojen suhdetta eli sitä, mikä on esimerkiksi rangaistusten vaikutus lapsiin ja nuoriin, tässä tapauksessa nuoriin. Eli aina kun ehdotetaan rankempia toimia, niin kuin tässä kansalaisaloitteessa, pitää tarkastella sitä kokonaisuhyötyä yhteiskunnan näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Niikko. — Ja sitten muitakin mu-
kaan.

18.48 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Perustelen tätä lainsäädäntömuutoksen tarvetta samalla tavalla kuin kansalaisaloitteen tekijät perustelivat, että vaikka rikosoikeudellinen vastuu tulee vasta 15 vuotta täytettyä, niin kuitenkin aikuisten maailmassahan tällaista toimintaa kutsuttaisiin silloin joko lieväksi tai törkeäksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

pahoinpitelyksi tai kunnianloukkaukseksi. Tavallaan tällainen terminologia, jossa puhutaan koulukiusaamisesta, ikään kuin piilottaa sen vakavuuden ja sen kärsimyksen sen termin taakse. Tavallaan koulukiusaaminen itsessään jo sisältää ehkä semmoisen tunnuspiirteen tai käsityksen joidenkin mielestä, että molemmat voivat olla osallisia siinä, kuten edustaja Antikainen puhui tässä omasta kokemuksestaan. Siinä mielessä on erittäin tärkeää, että asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Tällainen termistö antaisi tavallaan tämänlaisen vakavamman näkemyksen myös sille mahdolliselle tekijälle ja vanhemmille, mistä on kysymys.

Haluan vielä lopuksi sanoa, että noin joka kahdeskymmenes lapsi ja nuori on kokenut kiusaamista [Puhemies: Aika on päättynyt!] koulussa viikoittain viime vuoden aikana.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime talvena julkaistiin monen ministeriön yhteistyönä toimenpideohjelma kiusaamisen ehkäisemiseksi. Siinä toimenpideohjelmassahan on 14 erilaista toimenpidettä, ja ne ovat kaikki hyviä, mutta haluan nostaa niistä vain yhden tärkeän asian, joka ei ole tässä keskustelussa minun mielestäni vielä tullut esille. Siinä kehittämissuunnitelmassa nostetaan esille sairaalaopetuksen kehittäminen ja siinä yhteydessä myös sairaalaopetuspaikkojen lisääminen. Eli lapset ja nuoret, joiden pulmat kytkeytyvät kiusaamiseen, itsetuhoisuuteen, masentuneisuuteen tai koulunkäymättömyyteen edellä mainituista syistä, tarvitsevat apua eli psykiatrista apua. Meillä on aivan liian vähän tällä hetkellä lasten ja nuorten psykiatrisia paikkoja sairaaloissa, ja he saavat liian harvoin sitä psykiatrista apua, joka olisi ensisijaista. Tässä mallissa on keskeistä eri tahojen yhteistyö lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa [Puhemies koputtaa] sairaalaopetuksen keinoin. Nämäkin toimenpiteet ovat tärkeitä, koska kaikkia lapsia on autettava.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja seuraavaksi edustaja Kaunisto.

18.51 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitos kansalaisaloitteen laatijoille. Aihe on ajankohtainen ja äärimmäisen tärkeä. Aina välillä eduskunnassa on käsitelty näitä aiheita, että tulee sellainen olo, että sen synkkeyden takia olisi välillä helpompi olla hiljaa, mutta sehän tässä kysymyksessä juuri on se ongelma. Helppous ei saa olla ohjaava termi, ja olen erittäin kiitollinen, että tästä asiasta keskustellaan.

Nuorten pahoinvointiin yksi suurimmista syistä on koulukiusaaminen, ja siinä tullaan juuri tähän terminologiaan. Koulukiusaaminen, kouluväkivalta — onko koulukiusaaminen missään nimessä tarpeeksi vahva termi? Pahoinvoinnista seuraava syrjäytyminen — onko se syrjäytymistä, vai onko se syrjään jättämistä? Nämä ovat äärimmäisen koskettavia aiheita, [Puhemies koputtaa] ja kiitoksia tästä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Huttunen.

18.52 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aion myös omassa puheenvuorossani tarkemmin perustella näkemystäni asiaan, ja myös minulla se pohjautuu omakohtaisiin, todella rankkoihin koulukiusaamiskokemuksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Tässä on nyt käyty hyvää keskustelua tästä aloitteesta. Aloitteen tarkoitushan ei ole lisätä rangaistusten määrää. Pyrkimys on alleviivata sitä kouluväkivallan vakavuutta ja antaa tätä kautta myös lasten kanssa työskenteleville selkeämpi velvollisuus puuttua kouluväkivaltatapauksiin. On totta, että jo nyt on velvollisuus, mutta jostain syystä nykyinen malli ei ole toiminut. Tämä esitys antaisi työkaluja saada apua niin kiusaajalle kuin myös kiusatulle, sitä apua, mitä molemmat osapuolet tarvitsevat tässä asiassa.

Nykytilassa on selvästi puutteita. Viranomaisyhteistyö ei kerta kaikkiaan nykyään toimi tarpeeksi hyvin. Opetushenkilökunnan, oppilashuollon, sosiaalitoimen ja poliisin pitäisi tehdä paremmin yhteistyötä, ja lakialoitteen yksi tavoite on nimenomaisesti myös tiivistää tätä yhteistyötä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Holopainen, Mari.

18.53 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tärkeästä aloitteesta. Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma, johon tulee puuttua paremmin.

Kaveritaitoja opitaan jo varhaiskasvatuksessa. Hallitus onkin tehnyt jo paljon, myös kansallisen lapsistrategian.

En voi silti sivuuttaa sitä, että kun puhutaan siitä, mitä me voimme tehdä, niin kyse on resursseista. Kyse on siitä, minkälaiset työvälineet, mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen, me annamme opettajille sekä valtakunnallisella tasolla että kunnissa. Osa puolueista on ollut tosiasiaa valmiimpia leikkaamaan koulutuksesta kuin toiset puolueet. Omassa kotikaupungissani Helsingissä erityisesti kokoomus on ajanut sellaisia tavoitteita, joissa koulujen resurssit ovat pienempiä kuin monen muun puolueen tavoitteissa. Siksi toivon, että asia on yhteinen myös silloin, kun teemme niitä konkreettisia päätöksiä kunnissa ja valtakunnan tasolla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sjöblom.

18.54 Ruut Sjöblom kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan puuttuminen on yksi tärkeimmistä tehtävistämme. Kiusaaminen ja väkivalta voivat aiheuttaa vakavia traumoja, jotka seuraavat mukana koko elämän ajan.

Tämä kansalaisaloite on tärkeä ja ajankohtainen. On välttämätöntä, että asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Kun kiusaaminen täyttää väkivallan merkit, silloin on puhuttava väkivallasta eikä kiusaamisesta. Vaikka rikosoikeudellinen vastuu alkaa vasta yli 15-vuotiaana, on tärkeää, että väkivaltaan puututaan jo aikaisemmin ja väkivaltaa tekevä lapsi pääsee oikeanlaisen avun ja ohjauksen piiriin. Kun sosiaalityöntekijät ja poliisi ottavat kopin väkivaltaisesti käyttäytyvästä lapsesta ja alkavat selvittämään tilannetta, tällöin myös opettajan taakka kevenee.

Ja kun ministeri on paikalla, niin kysyisinkin ministeriltä: Etelä-Karjalan mallissa selkeästi erotetaan koulukiusaaminen ja väkivalta toisistaan ja sosiaalityöntekijä ja poliisi puuttuvat kiusaajan toimiin. Voisiko tätä mallia käyttää koko maan laajuisesti? Tällä on ollut [Puhemies koputtaa] merkittäviä tuloksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Reijonen, ja sen jälkeen ministeriltä vastaus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

18.55 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koulukiusaaminen on aina vakava asia: itkua, nimittelyä, salailua, mustelmia, rikottuja tavaroita ja paljon pahaa mieltä. Kansalaisaloite koskee koulukiusaamista ja sitä, että kouluväkivalta on kirjattava lakiin.

Jokainen on ollut kiusattu tai kiusaaja tai seurannut sivusta kiusaamista tai nähnyt tapauksia, jotka voidaan luokitella kiusaamiseksi. Kiusaamista on aina ollut, vuosikymmenien ajan. Voidaan aina kysyä, miksi kukaan ei puuttunut, miksi kiusattu ei kertonut kiusaamisestaan. Pelko on se, joka vaikuttaa. Pelon takia ei uskalleta puhua. Pelätään, että itse joutuu kiusatuksi. Kiusattu ei aina edes uskalla kertoa kaverilleen tai vanhemmilleen. Tämä vaikeneminen kiusaamisesta on vakava asia, ja se johtaa vielä vakavampiin ongelmiin. On järkevää, että kiusaaja vaihtaa koulua eikä kiusattu. Kun kiusaamiseen puututaan ajoissa, vahingot ovat pienempiä, aina.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Andersson, 2 minuuttia.

18.56 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Elomaa kysyi suoraan, onko opettajilla minun mielestäni riittävät toimivaltuudet puuttua kiusaamistapauksissa. Meillä on tällä hetkellä siis lainsäädännössä toimivaltuuksia opettajille poistaa oppilas jäljellä olevaksi koulupäiväksi, mikäli hän on vaaraksi esimerkiksi muille oppilaille — viitaten siihen, mitä edustaja Niikkokin tässä aikaisemmin nosti esille. Yksi muutos, jota ehdotetaan — ja tämä lainsäädäntö on siis parhaillaan eduskunnan käsittelyssä — on se, että jatkossa olisi mahdollisuus poistaa jäljellä olevaksi koulupäiväksi ja seuraavaksi kokonaiseksi päiväksi, ja tämä on yksittäinen muutos, mitä on esitetty muun muassa sen asiantuntijatyöryhmän toimesta, joka viime vaalikauden aikana teki ehdotuksia siitä, miten meidän pitäisi kehittää meidän lainsäädäntöä ja toimintaa koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Eli tällainen ehdotus on eduskunnalle annettu.

Sitten edustaja Sjöblomin huomioihin liittyen tähän Etelä-Karjalan malliin: Viittasin siihen äsken myöskin omassa puheenvuorossani, siis yhtenä esimerkkinä toimintamalleista, joista on saatu hyviä kokemuksia osallistamalla poliisia selvittämään myöskin esimerkiksi alle 15-vuotiaiden tapauksia ikään kuin keinona tuoda esille asioiden vakavuutta lapsille. Ei siihen ole minkäänlaista estettä. Ymmärtääkseni monilla paikkakunnilla on alettu kyllä kehittämään ihan vastaavatyypisiä toimintamalleja, ja yksi osa tätä kiusaamisen vastaista toimenpideohjelmia on nyt se, että me myös kerätään tietoa eri puolilla käytössä olevista toimintamalleista, arvioidaan niitä, jotta me pystyttäisiin nykyistä paremmin sitten ottamaan valtakunnallisesti käyttöön niitä, mitkä on todettu kaikkein tehokkaimmiksi ja parhaimmiksi jossain paikassa. Koska tällaista paikallista kehittämistyötä tehdään tosi paljon, on myöskin turhaa, että ikään kuin joka paikassa joudutaan uudestaan keksimään omia toimintamalleja, kun meillä on hyväksi havaittuja toimintatapoja jo olemassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt hetkeksi vielä puhujalistaan, edustaja Elomaa.

18.59 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tosiaan kiitän vielä kerran kansalaisaloitteen tekijöitä. Tämä asia — koulukiusaaminen, kouluväkivalta — on meillä koko ajan läsnä. Vuosikaudet kiusaamista on tehty, ja siihen ei ole pystytty vielä puuttumaan niin, että olisi saatu se lopetettua, niin etteivät ihmiset kiusaisi siellä. Tämä on aiheuttanut hyvin monelle

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

elämässä traumoja — voi olla, että se pilaa elämää pitkäksi aikaa. Ja se täytyy sanoa, että tämän päivän kiusaaminen tapahtuu aika usein myös somessa elikkä netissä, ja sanotaan, että se on raaistunut jonkun verrankin siitä, mitä se oli joskus ennen, kymmeniä vuosia sitten. Ja kun se on siellä somessa, niin se on tavallaan vähän niin kuin piilossa, niin että siihen on tosi hankala puuttua.

Sitten sanoisin siitä, kun tein yhden sellaisen... Ei se nyt ollut mikään koe, mutta Facebookissa pari vuotta sitten, kun tämä koulukiusaamisasia velloi silloinkin keskuudessamme ja me puhuimme täällä eduskunnassakin siitä paljon ja siitä oli sivistysvaliokunnassakin sitten keskustelua ja asiantuntijoita kuunneltiin, minä tein sellaisen kokeen, että laitoin Facebookiin oman puhelinnumeroni ja ilmoituksen, että ne, jotka tuntevat omakseen asian — eivät ole saaneet riittävästi apua tähän tilanteeseen, heidän lapsensa tai he itse — voivat soittaa ja keskustella asioista. Ja sanotaan niin, että tämä minun Facebook-sivuni melkein räjähti: tuli varmaan, olisiko ollut, tuhat kommenttia ja yhteydenottoja. Puhelin soi monta, monta kertaa. Minä menin siellä Varsinais-Suomessa käymään parissa kodissakin, kun he pyysivät käymään, ja keskusteltiin. Tässä palautteessa tuli sellaisia asioita esille, että vaikka oli Kiva Koulu kysymyksessä — mikä on ihan hyvä asia ollut, että tämä projekti on tehty — niin silti ei ollut puututtu, eivät opettajat eikä rehtori olleet kovinkaan paljon sitten puuttuneet kuitenkaan siihen tilanteeseen, vaan se kiusaaminen oli jatkunut, ja se on järkyttävää. Mutta luulenpa, että tänä päivänä siihen puututaan jo hieman enemmän, ja se on tärkeää, koska tämän palautteen myötä tuli myös esille, että se väkivalta oli aika riuksaa. Siellä oli tehty kaikennäköistä näille kiusatuille.

Mutta haluan nostaa tässä esille myös sen, että kiusattu tarvitsee heti apua ja siihen pitää puuttua, jos koulussa kiusataan. Mutta myös se kiusaaja tarvitsee apua. Ei se auta, jos ei hänen perehdytä ollenkaan, siihen, mistä se johtuu ja miten siihen voitaisiin puuttua. Edustaja Niikko esitti, että kiusaaja vaihtaa koulua. Mutta voi olla, että se kiusaaminen jatkuu sitten seuraavassakin paikassa elikkä että siellä on jotain suurta ongelmaa, ja se voi johtua kodista tai jostain muusta. Se, että kouluissa on kiusaamista edelleenkin ja se jatkuu ja jatkuu, on niin surullista. Ja sen takia muun muassa Karvi nyt sitten tulee vähän vertailemaan näitä toimenpiteitä, mitkä purevat ja mitkä eivät, ja se on hyvä asia, että päästäisiin tähän asiaan kiinni ja saataisiin hyviä tuloksia, koska kiusaamista tapahtuu tänä päivänä jopa jo päiväkodeissakin.

Se, että lapset saisivat rauhassa käydä koulua ja se kiusaaminen kitketään, on tietystikin meidän päämäärämme, ja se on meidän eduskunnankin tehtävä ja myös valiokuntien tehtävä, että siihen puututaan. Siihen on varmasti konsteja, mutta asenteet ovat olennaisia, ja sen pitää lähteä ihan sieltä kotoa asti. Niihin juurisyihin, ihmisten tilanteisiin, pitää sosiaalisesti puuttua. Sieltä usein kumpuavat nämä ongelmat. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja nyt valitettavasti, arvoisat edustajat, tähän keskusteluun tässä vaiheessa varattu 60 minuuttia on jo vähän ylitetty. Eli keskustelu ja asian käsittely joudutaan nyt keskeyttämään, mutta asian käsittelyä jatketaan sitten tässä samassa istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.04.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.40.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Edustaja Said Ahmed, olkaa hyvä.

20.40 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Monet kouluväkivallan uhreiksi joutuneet lapset ja heidän vanhempansa kokevat epäoikeudenmukaiseksi sen, että kouluissa tapahtuvaa väkivaltaa nimitetään kiusaamiseksi. Termi on monen väkivallan uhrin mielestä vähättelevä. Eihän aikuisenkaan kohtaamaa väkivaltaa nimetä kiusaamiseksi vaan pahoinpitelyksi. Käsittelyssä olevan kansalaisaloitteen tärkeä ansio onkin se, että se tuo kieleemme uuden käyttökelpoisen termin: kouluväkivalta. Se on termi, joka kuvaa paljon paremmin ja tarkemmin väkivallan uhreiksi joutuneiden lasten kokemuksia. Kiusaaminen on sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa.

Kouluväkivallan kitkeminen ei kuitenkaan ole helppo tai yksinkertainen asia, aivan kuten väkivallankaan vähentämiseen ei ole pikaratkaisuja. Jos kouluväkivalta olisi pysäytettävissä yhdellä rikoslain muutoksella, niin se olisi varmasti jo tehty. Viime kädessä onnistuminen kouluväkivallan vähentämisessä palautuu aina lasten ja nuorten kokonaisuhyvinvointiin ja niitä tukeviin rakenteisiin: Onko kouluissa riittävästi aikuisia? Onko heillä riittävästi aikaa puuttua häirintään ja epäasialliseen käytökseen heti, kun sitä ilmenee? Onko lapsilla turvallinen koti ja perheellä varaa kunnon ruokaan ja harrastuksiin? Jokaisella lapsella on oikeus käydä koulua ilman pelkoa. Väkivallan ehkäisy on meidän kaikkien vastuulla.

Minulla on myös henkilökohtainen kosketus koulukiusaamiseen. Aikoinaan kun olin itse peruskoululainen Pohjois-Karjalassa — kun meidän perhe muutti Suomeen, niin en osannut silloin kieltä — minä muistan aina, kuinka koulumatkalla minua ja minun sisarusiani kiusattiin, meidän kimppuumme käytiin. Monesti kävi mielessä, pitäisikö lopettaa koulunkäynti tai pitäisikö keksiä joku muu keino mennä koululle.

Kouluväkivalta jättää monesti lapsen ja nuoren elämään iät ja ajat muistoja, jotka on vaikea unohtaa.

Haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä hyvästä keskustelun avauksesta. Meillä on tosi paljon tehtävää tässä maassa kouluväkivallan kitkemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

20.43 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos tärkeästä aloitteesta, joka koskettaa niin montaa koululaista ja koulua käynyttä. Tässäkin salissa moni on kertonut omista kokemuksista.

Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma, ja me tarvitsemme lisää uskallusta siihen puuttumiseksi. Olemme viimeisen vuoden aikana saaneet jälleen kerran vakavia muistutuksia siitä, mihin kouluväkivalta voi pahimmillaan johtaa. Useimmiten väkivalta tai kiusaaminen, ryhmästä pois jättäminen, äänetön kiusaaminen, tapahtuu näkymättömästi mediahuomion ulkopuolella, ja myöskään aina läheiset eivät siitä tiedä.

Kaikenlaiseen kiusaamiseen ja väkivaltaan tarvitaan nollatoleranssi. Fyysisen ja henkisen turvallisuuden vaarantumiseen liittyy erityisiä riskejä kasvuvaiheessa olevien nuorten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

ja lasten kohdalla. Terveen itsetunnon, opiskelurauhan, turvallisten sosiaalisten suhteiden ja onnistumisen kokemusten pitäisi olla kaikkien oikeus, ja ne auttavat myöhemmässä elämässä.

Hallitus on tarttunut tähän ilmiöön kiusaamisen vastaisella toimenpideohjelmalla, jossa vahvistetaan muun muassa henkilöstön osaamista kiusaamiseen puuttumisessa ja tuetaan lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Ohjelman perusteella eduskunnalle on annettu lakiesitys, jossa kiusaamisen vastaista lainsäädäntöä ollaankin tiukentamassa jo monilta osin. Tässä eduskunnan käsittelyssä olevassa esityksessä muun muassa koululainsäädännön periaatteisiin tuodaan lapsen edun ensisijaisuus ja kurinpitotoimien ikätasaisuus ja täsmennetään oppilaan velvollisuutta olla kiusaamatta ja olla vaarantamatta turvallisuutta. Rehtorille tuodaan oikeus puuttua häiritsevään käytökseen ja määrätä jälki-istuntoja. On mahdollisuus evätä opetus kahdeksi päiväksi tämän aiemman yhden päivän sijasta, kuten täällä aikaisemmin ministerikin kertoi.

Se, tulisiko kiusaaminen kirjata rikoslakiin, jää nyt valiokunnan ja asiantuntijoiden ja eduskunnan pohdittavaksi. Lainsäädännöstä löytyy jo nyt, erityisesti hallituksen esittämien tiukennusten jälkeen, välineitä kiusaamiseen puuttumiseksi. Silti on aivan selvää, että kiusaamisen vastaisten toimien toimeenpanoa kouluissa on tehostettava ja esimerkiksi viranomaisyhteistyötä, tiedonkulkua ja vastuunjakoa on selkeytettävä.

On myös hyvä pohtia, minkälaisen mallin me aikuiset annamme lapsille ja onko meillä rohkeutta myös vanhempina puuttua niihin tilanteisiin, kun havaitsemme, että joku lapsi jätetään leikkien tai kaveripiirin ulkopuolelle. Onko meillä Suomessa sellainen kulttuuri, että meillä on valmius tuoda ongelmat esiin eikä vain äänettömästi vaieta ongelmien edessä ja ajatella, että on jotenkin noloa ja pahempi puuttua toisten asioihin? Meidän pitäisi välittää jokaisesta lapsesta, ei pelkästään omista lapsista vaan niistä lapsista, jotka me kohtaamme, ja kysyä, mitä sinulle kuuluu.

Sen lisäksi meidän päättäjien velvollisuus erityisesti on varmistaa, että lainsäädäntö on kunnossa ja resurssit ovat kunnossa. Täälläkin täysistunnossa kyselytunnilla keskusteltiin siitä, onko nyt vastuutonta taloudenpitoa, kun on velkaannuttu, ja koronaviruksen aikaanahan eduskunta ja tämä hallitus ovat antaneet mittavasti koronataukea esimerkiksi kunnille, jotta kunnat voivat tarjota esimerkiksi opetukseen resurssit. Ja aika moni puolue on täällä kyseenalaistanut ne ja aiemmin vallassa ollessaan myöskin leikannut koulutuksesta ja leikannut ammatillisista oppilaitoksista ja myöskin kasvattanut varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja. Toivoisin, että kun meillä kaikilla on varmasti hyvä tahto saada koulukiusaaminen, kouluväkivalta, vähenemään, loppumaan, niin me myös — jokainen puolue — mietitään, onko jokainen puolue valmis investoimaan koulutukseen ja niiden ammattilaisten saatavuuteen, että siellä kouluissa ja siellä varhaiskasvatuksessa on riittävästi aikuisia, että jokainen lapsi tulee huomioiduksi.

Paljon on kyse myös siitä, miten ryhmädynamiikka toimii, ja erityisesti siihen tarvitaan lisää taitoja. Olen itsekin tässä viime päivinä keskustellut siitä, kun kolmevuotias varhaiskasvatuksessa saattaa sylkeä toisten päälle, ja totta kai lapsilla on itsellä paljon pohdittavaa, opeteltavaa, kun he kasvavat ja oppivat, missä se raja kulkee: milloin on leikkilinen paini kaverin kanssa menossa, milloin saa kutsua kaveria jollain toisella nimellä, vai onko kyse nimittelystä. Lapset opettelevat, ja kaikkein tärkeintä silloin on, että meillä on siellä varhaiskasvatuksessa henkilökuntaa, osaavaa, pätevää henkilökuntaa ja riittävästi aikuisia. Tämä on asia, johon me voidaan vaikuttaa päättäjinä kunnissa. Aika moni puolue, joka täällä on puhunut, on kuitenkin sitten omassa kunnassaan sillä kannalla, että on parempi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

tuoda tuottavuustoimia kouluihin ja varhaiskasvatukseen. Helsingissä tästä on erittäin iso keskustelu käyty, ja kyllä erityisesti kokoomus on aina valinnut sen linjan, että on parempi pitää menokuria kuin varmistaa, että meillä on aina riittävä määrä koulutuksen resursseja suhteessa lasten määrän kasvuun ja ettei sieltä oteta mitään ylimääräisiä tuottavuustavoitteita ja säästötavoitteita pois.

Toivon johdonmukaisuutta niihin politiikkatoimiin, joilla me voimme myös tärkeiden puheiden lisäksi ihan aidosti vaikuttaa siihen, että jokaisessa koulussa ja jokaisessa päiväkodissa olisi riittävästi aikuisia puuttumaan niihin tilanteisiin, [Puhemies koputtaa] kun toista nimitellään tai jätetään ulkopuolelle. [Puhemies: Kiitoksia!] Toivon todella, että teemme niitä toimia, joita täällä haluamme ja lupaamme, ja toivon, että jokainen nuori ja lapsi uskaltaa olla oma itsensä.

Kiitos aloitteen tekijöille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

20.51 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä aloitteessa siis ehdotetaan, että kouluväkivalta sisällytettäisiin omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaisiin niin henkisen kuin fyysisen väkivallan osalta. Nyt on kuitenkin huomioitava, että väkivalta on jo määritelty Suomessa rikokseksi ja rikoslaki tunnistaa sekä henkisen että fyysisen väkivallan, ja siksi tämän kansalaisaloitteen toteutuminen kenties aiheuttaisi päällekkäistä lainsäädäntöä. Rikoslakiin on siis kirjattu väkivalta, tapahtuipa se koulussa tai missä tahansa. Väkivaltaa ei saa hyväksyä tai sallia missään tilanteessa. Jokaisella on oikeus väkivallattomaan elämään. Tässä asiassa on aina oltava nollatoleranssi, eikä mitään kiusaamista tai väkivaltaa saa katsoa sormien läpi.

Puhemies! Aloite puuttuu siis erittäin tärkeään asiaan, ja on hyvä, että asiasta voidaan keskustella monella areenalla. Onneksi hallituksella on jo lukuisia toimia tilanteen parantamiseksi, ja viime talvenahan julkaistiin monen ministeriön yhteistyönä toimenpideohjelma kiusaamisen ehkäisemiseksi. Tässä toimenpideohjelmassa on 14 toimenpidettä, joista nyt sitten nostan ihan vaan itselleni muutaman tärkeimmän tässä puheenvuorossani esille.

Ensinnäkin tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen sekä varhaiskasvatuksessa että peruskoulussa on tärkeää. Toisen ihmisen kohtaamista, empatiataitoja ja yhdessä tekemistä voidaan oppia ja opetella monin eri tavoin, ja esimerkiksi draama ja muut taiteen menetelmät ovat erittäin tehokkaita keinoja. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää myös opetushenkilöstön kouluttamista.

Kaiken kaikkiaan hyvinvoinnin ja työrauhan edistämiseen, yksinäisyyden ja kiusaamisen ehkäisemiseen sekä mielen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvän pedagogisen osaamisen lisääminen on tärkeää, ja se onkin määritelty varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön ja johdon täydennyskoulutuksen painopisteeksi seuraavien vuosien ajalle. Myös opettajien peruskoulutukseen tulee saada enemmän hyvinvoinnin, turvallisuuden ja työrauhan edistämiseen liittyvien valmiuksien opiskelua. Koulun henkilöstö tarvitsee myös tietoa jengiytymisestä ja siihen liittyvistä seikoista ja siitä, miten tuetaan ja edistetään myönteistä ryhmäytymistä kouluissa ja puututaan sellaiseen ryhmäytymiseen, joka lisää nuorten häiriökäyttäytymistä ja muuta ei-toivottavaa käyttäytymistä, sekä siitä, miten voidaan ennaltaehkäistä nuorisojengien syntymistä.

Tärkeä toimenpide on myös sitouttavan kouluyhteistyön toimintamallin käynnistäminen perusopetuksessa. Tämä malli tukee sekä oppilaita että koulujen henkilökuntaa koulu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

pudokkuuden ehkäisemisessä, koulunkäyntiin sitouttamisessa, poissaolojen vaikutusten korjaamisessa, kouluyhteisön hyvinvoinnin vahvistamisessa sekä myös kiusaamisen vastaisessa työssä.

Myös toisen asteen oppilaitosten yhteisöllistä toimintakulttuuria on kehitettävä. Opiskelijoiden hyvinvointiin, vertaistukeen, yhteisöllisyyteen ja oikea-aikaiseen tukeen ja ohjaukseen on panostettava nykyistä enemmän. Tähän liittyy oleellisesti oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuurin edistäminen ja sen kautta luotu perusta päivittäiselle arkiturvallisuudelle. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi on tarkoitus käynnistää kehittämis- ja tutkimushanke, jossa koulujen käyttöön luodaan tehokkaita kouluyhteisön turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria edistäviä toimenpiteitä.

Erittäin tärkeä toimenpide on myös Ankkuri-toiminnan vahvistaminen osaksi koulujen ja oppilaitosten kiusaamisen vastaista toimintaa. Ankkuri-tiimissä on mukana poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä. Tarkoituksena on, että kouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvaan kiusaamiseen ja väkivaltaan puututaan heti, ja tämä moniammatillinen tiimi on mukana tässä työssä. Myös nuorisotyön menetelmiä kannattaa tuoda kouluihin ja oppilaitoksiin. Näillä menetelmillä on saatu hyviä tuloksia ryhmäytymiseen, kiusaamisen vastaiseen työhön sekä syrjinnän ja yksinäisyyden ehkäisyyn.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon puutteista puhuin jo aiemmin tänään debattipuheenvuorossani, ja siksi kehittämisohjelman viimeinen kohta sairaalaopetuksen kehittämisestä ja sairaalaopetuspaikkojen lisäämisestä on tärkeä. Lapset ja nuoret, joiden ongelmat kytkeytyvät kiusaamiseen, itsetuhoisuuteen, masentuneisuuteen ja niin edelleen, tarvitsevat apua. Kiusaamista ei saa sallia, sitä ei saa katsoa sormien läpi, siihen on heti puututtava, mutta kiusaajakin tarvitsee apua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

20.56 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos Keskustanuorille ja Keskustaopiskelijoille tämän tärkeän kansalaisaloitteen tekemisestä. Siihen on liitetty laajasti yli puoluerajojen. Nuorten aito huoli on yhteinen. Nuoret ehdottavat, että ryhdytään valmistelemaan kouluväkivallan sisällyttämistä omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaisissa. Nuoret kokevat, että koulukiusaaminen on terminä vähättelevä. He kokevat myös, että koulun henkilökunnan ja muiden viranomaisten vastuukysymyksissä on ongelmia.

Kansalaisaloite puuttuu todelliseen, aitoon pulmaan. Äärimmäiset väkivaltatapaukset ovat lisääntyneet kouluissa, vaikka yleisesti kiusaaminen on määrätietoisen työn tuloksena vähentynyt. Kiusaaminen on toistuvaa ja tarkoituksellista toimintaa, se ei tapahdu vahingossa tai sattumalta. Somessa tapahtuva kiusaaminen jää helposti katveeseen, eikä se tule kovin usein aikuisten tietoon. Kovan väkivallan kasvu nuorison keskellä on huolestuttavaa. Kun on kysymys väkivallasta, tulee puhua väkivallasta. Toki kaikenlainen kiusatuksi joutuminen on tuskallista, syrjäyttävää, yksilön tulevaisuutta uhkaavaa. Siihen pitää puuttua kaikin keinoin.

Arvoisa puhemies! Aloitteen ideassa on järkeä. Kiusaaminen on varsin arkinen käsite. Sillä voidaan tarkoittaa kaikkea nimittelystä fyysiseen väkivaltaan. Väkivaltaa pitää käsitellä sen oikealla nimellä. Siihen pitää puuttua nykyistä tehokkaammin. Aloitteen tekijöiden mukaan asian kirjaaminen rikoslakiin alleviivaisi kouluväkivallan vakavuutta. Tietoisuus selkeästä rikosnimikkeestä voisi hillitä tekijöitä ja toisaalta madaltaa henkilökunnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

kynnystä ilmoittaa tapahtumista. Nuoret ehdottavat, että lakiin kirjattaisiin viranomaisille selkeät tehtävät vakavissa kiusaamistapauksissa. Koulujen toimintaperiaatteet yhdenmukaistuisivat. Se kehittäisi myös moniammatillista yhteistyötä ja esimerkiksi poliisin roolia ja viestintää.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa puhutaan aivan oikein myös kiusaamisen juurisyihin puuttumisesta ja huomaamattomasta kiusaamisesta. Ongelma koulukiusaamiseen liittyen on, että selkeästi näkyvillä on vain jäävuoren huippu, selvä kiusaaminen: nimittely, ulkopuolelle jättäminen ja fyysinen väkivalta. Tällaiset teot on helppo mieltää kiusaamiseksi ja kouluväkivallaksi, ja niihin puututaan. Kiusaaminen pitää nähdä laajasti. Pinnan alla oleva jäävuori on paljon sen huippua suurempi. On erittäin tärkeää tunnistaa kiusaaminen, jota on vaikea havaita. Ihminen osaa mitätöidä toista huomaamattomasti, hienovaraisesti, elein, joita on vaikea todistaa, tekemällä yksilöstä ilmaa, osoittamalla, että hän ei ole minkään arvoinen, näyttämällä, että et kuulu joukkoon.

Valaisen asiaa esimerkillä: Oppilas istuu ruokalassa pöytään. Puheensorina hiljenee, kukaan ei sano mitään, mutta kaikille on selvää, miksi ilonpito loppui. Samaa oppilasta ei tervehditä, vieressä kulkevaa kyllä. Kiusaajat eivät katso silmiin. Kun kiusattu sanoo jotakin, muut eivät reagoi. Syntyy hiljaisuuksia, jotka viestivät: se, minkä sanot, on arvotonta. Oppilas kohtaa väheksyviä ilmeitä, kulmien kohottelua. Kiusaamisen kohteelle asia on selvää, toistuvaa, hyvin tuskallista, itsetuntoa murentavaa. Vaikeutta lisää se, että jos asioihin yritetään puuttua, kiusaajat voivat kiistää kaiken: ei ole todisteita, ei näyttöjä. Jonain päivänä kiusaaminen muuttuu myös muiden nähtäväksi. Silloin puuttuminen on jo myöhäistä, on syntynyt jo syvät haavat.

Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite ansaitsee asianmukaisen käsittelyn valiokunnassa. Kiitos siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

21.01 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olin itse koulukiusattu. Kiusaaminen alkoi varhain ala-asteella ja jatkui aina yläasteelle saakka. Tiedän, miltä tuntuu lähteä aamulla kouluun, kun itku kuristaa kurkussa ja vatsanpohjassa väentää pelko. Tiedän, miltä tuntuu toivoa välitunnilla olevansa totaalisen näkymätön. Tiedän, miltä tuntuu viivytellä välitunnin päättyessä piilossa nurkan takana odottaen, että kiusaaja ehtii poistua sisälle, ja joutua silti väijytetyksi koulun ala-aulassa. Tiedän, miltä tuntuu, kun naama yritetään värjätä musteella siniseksi koulun pihamaalla. Mikä tuon toiminnan nimi oli, oliko se kiusaamista vai oliko se kouluväkivaltaa? Koen ainakin itse tulleeni lapsena kouluväkivallan uhriksi.

Uskon, että monelle muullekin tässä salissa tämäntyyppiset kokemukset ovat tuttuja. Koulukiusaaminen on vakava ongelma, ja siihen pitää puuttua välittömästi, aivan heti, kun sitä havaitaan. Koulukiusaamisesta on myös osattava puhua sen oikealla nimellä: se on väkivaltaa. Kouluväkivalta voi pilata lapsen ja nuoren elämän vuosikausiksi tai pahimmillaan jopa loppuelämäksi. Minun kohdallani rinnallani säilyi läpi kouluvuosien muutama hyvä ystävä, joiden avulla selvisin ja itku muuttui sisuksi. Kiitos siitä heille.

Kiusattu on suurin kärsijä kiusaamistapauksissa. Kiusaaminen voi pilata lapsen ja nuoren elämän vuosikausiksi tai pahimmillaan loppuelämäksi. On kuitenkin myös ymmärrettävä, että kiusaajallakin on ongelmia. Usein taustalla on rikkinäinen lapsuus, kasvatusongelmia tai muita syitä, joiden vuoksi kiusaaja kiusaa. Avun tarpeessa ovat siis molemmat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen tavoitteena on koulukiusaamisen sisällyttäminen omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaissa. Tämä koskisi kaikkia kiusaamisen äärimmäisiä muotoja, niin henkistä kuin fyysistäkin väkivaltaa. Aloitteen tarkoituksena ei ole lisätä rangaistuksien määrää; pyrkimyksenä on alleviivata kouluväkivallan vakavuutta ja antaa lasten ja nuorten kanssa työskenteleville selkeämpi velvollisuus puuttua kouluväkivaltatapauksiin. Tämä auttaa niin kiusaajan kuin kiusatun tarvitseman tuen saamisessa.

Aloitteessa todetaan myös selvästi, ettei kouluväkivallan kirjaaminen rikoslakiin poista tarvetta ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. On tärkeää, että koulussa vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja puututaan kiusaamisen juurisyihin. Lisäksi on tärkeää vahvistaa matalan kynnyksen tukea ja apua kiusaamista kokeville. Varhainen puuttuminen ja kiusaamisen seulononta ovat aivan olennaisia asioita.

Aloitteen tavoitteena on myös huolehtia siitä, että vakaviin kouluväkivaltatapauksiin puututaan. Myös opettajien asema paranisi, kun vastuut ja velvollisuudet sekä toimintamallit olisivat selkeitä ja kaikille samanlaisia. Nykytilassa on kiistatta puutteita. Viranomaisyhteistyölle ei ole selkeää määrittelyä siitä, miten opetushenkilökunnan, opiskelija-huollon, sosiaalitoimen ja poliisin pitäisi tehdä yhteistyötä. Lakiin ei ole myöskään kirjattu selvästi, miten kenenkin viranomaisen täytyy kiusaamistapauksissa tehdä, kenelle täytyy ilmoittaa asiasta ja kuka kantaa aivan viime kädessä vastuun.

Arvoisa puhemies! Terminä koulukiusaaminen on vähättelevä. Se piilottaa taakseen sekä pieniä että isoja väkivallantekoja. Aikuisten maailmassa koulukiusaaminen rinnastuisi usein lievään tai törkeään pahoinpitelyyn tai kunnianloukkaukseen. Mitä te luulisitte tapahtuvan, jos työkaveri vaanisi teitä työpaikan ala-aulassa ja hyökkäisi kimppuunne tarkoituksena satuttaa ja nolata? Häntä kannustamassa ja nauramassa olisi lisäksi muutama muukin kollega siinä sivussa. Ei näin voisi tapahtua.

Kiitän erittäin lämpimästi kansalaisaloitteen tekijöitä, ja kiitän teitä kaikkia allekirjoittajia. Olette nostaneet esille erittäin tärkeän asian. Jo tämä aloite on omalta osaltaan askel kohti turvallisempaa oppimisympäristöä, ja se tulee käsitellä huolellisesti valiokunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen — poissa, edustaja Kilpi — poissa. — Edustaja Holopainen, Hanna, olkaa hyvä.

21.06 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä täällä kansalaisaloitetta siitä, että kouluväkivalta sisällytettäisiin omaksi rikosnimikkeekseen rikoslakiin. Kiitos aloitteen tekijöille siitä, että olette nostaneet esiin tämän erittäin tärkeän aiheen. Täällä on käytetty tänään paljon hyviä ja puhuttelevia puheenvuoroja.

Meidän tehtävämme on varmistaa, ettei kenenkään tarvitse pelätä koulussa. Valitettavasti tällä hetkellä tilanne ei ole niin hyvä. THL:n kouluterveyskyselyn mukaan lähes 10 prosenttia 8.—9.-luokkalaisista kokee kiusaamista vähintään kerran viikossa. Fyysistä uhkaa on kokenut liki 15 prosenttia vastaajista. Koulun pitää kuitenkin olla turvallinen paikka ihan jokaiselle lapselle ihan jokaisena päivänä. Kiusatuksi tuleminen jättää pysyvät jäljet. Häirintä ja väkivalta pitää osata tunnistaa, ja lisäksi henkilökunnalla tulee olla riittävä osaaminen sekä keinot tilanteisiin puuttumiseksi.

Arvoisa puhemies! Lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen kuuluu aina haasteita. Lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoja tulee vahvistaa koulujen arjessa. Kouluisa tarvitaan työvälineitä, joilla edistetään, kehitetään ja tutkitaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä kaveritaitojen lisäämistä. On tärkeää vahvistaa oppilashuollon resursseja ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

varmistaa, että kouluissa on riittävä määrä kuraattoreja ja psykologeja osana oppilaiden arkea. Koulun nuorisotyö ja nuorisotyöntekijät ovat ryhmädynamiikan ja ryhmissä toimimisen ammattilaisia. Myös heidän resurssejaan tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Kiusaaminen todellakin on epämääräinen ja vähättelevä ilmaisu, joka ei kerro yksittäisen teon vakavuutta tai lainvastaisuutta. Tekojen vakavuutta olisikin kuvattava niiden oikeilla nimillä. Lainvastainen teko, kuten esimerkiksi pahoinpitely, laiton uhkaus, varkaus, vahingonteko, kunnianloukkaus, viestintärauhan rikkominen, salakatselu tai vainoaminen, ei voi lieventyä kiusaamiseksi vain siksi, että se tapahtuu koulupäivän aikana tai koulun alueella.

Esimerkiksi omassa kotimaakunnassani Etelä-Karjalassa on yhdessä päätetty olla lainkaan käyttämättä sanaa ”koulukiusaaminen”, vaan lainvastaisista teoista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Oppilaita, opettajia ja myös huoltajia on opetettu tunnistamaan näiden tekojen tunnusmerkit. Kaikkien tekojen osalta on myös määritelty, mihin toimenpiteisiin kussakin tapauksessa ryhdytään. Maakunnassa toimii lainvastaisten tekojen työryhmä, joka koostuu kuntien viranomaisista, sosiaali- ja terveystieteiden, pelastuslaitoksen ja poliisin edustajista. Tämä työryhmä on laatinut koko maakuntaan yhteisen ohjeistuksen, jonka mukaisesti lainvastaisiin tekoihin kouluissa puututaan. Tällä tavoin on voitu varmistaa, että kaikki tunnistavat erilaisten rikollisten tekojen tunnusmerkit ja että ilmoitusvelvollisuutta ei jätetä käyttämättä. Myös ilmoitusvelvollisuutta seuraava prosessi on määritelty: koululta tulleen rikosilmoituksen jälkeen tekijää puhutellaan oikeusedustajien ja poliisin läsnä ollessa. Tämä toimintamalli on osoittautunut tehokkaaksi, ja se palkittiin viime vuonna valtakunnallisella opetusalan turvallisuuspalkinnolla.

Arvoisa puhemies! Tämä Etelä-Karjalan malli on hyvä esimerkki moniammatillisesta yhteistyöstä, jota tarvitaan ongelman ratkaisemiseksi. Kaikkiin kouluihin on luotava sellaiset olosuhteet, että kenenkään ei tarvitse pelätä kouluun menemistä. Koulussa tapahtuvaan kaltoinkohteluun on ihan jokaisen aikuisen puututtava. Tilanteita todistava aikuinen ei voi sulkea silmiään tilanteelta. Lasten ja nuorten on voitava luottaa siihen, että aikuiset välittävät, ja siihen, että aikuiset auttavat.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Asell, olkaa hyvä.

21.11 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on kansalaisaloite, jossa vaaditaan kouluväkivallan sisällyttämistä omaksi rikosnimikkeekseen rikoslaissa. Tämän aloitteen mukaan se velvoittaisi — tässä vaaditaan, että se velvoittaisi — että opettajat puuttuisivat tilanteisiin herkemmin ja näin edesauttaisivat asioiden etenemistä, ja samalla se kehittäisi moniammatillista yhteistyötä koulun, poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken.

Itse näen, että näissä vaatimuksissa merkityksellisimpänä kehitettävänä asiana olisi juuri tämä moniammatillisten asiantuntijoiden yhteistyön kehittäminen ja niiden esteiden tai hidasteiden poistaminen, jotka näitä auttamisen prosesseja hidastavat. Itse väkivaltahan on jo rikos, eli rikoslaki tunnistaa niin henkisen kuin fyysisenkin väkivallan, joten en näe sille muutokselle tarvetta. Väkivaltarikos on rikos niin koulussa kuin vapaa-ajallakin.

Itse olen saanut ongelmanuorten parissa toimivien ammattilaisten suunnalta kyllä viestiä siitä, että esimerkiksi nuorten auttaminen moniammatillisissa työryhmissä saattaa olla hankalaa esimerkiksi vahvan yksityisyydensuojan takia. Voi käytännössä olla niin, että nuoren asioita ja arjen haasteita yrittävät niin sanotusti saman pöydän ääressä ratkoa opettaja, koulupsykologi, sosiaalitoimen työntekijä ja jopa poliisi, ja heillä saattaa olla muun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

muassa yksityisyydensuojan takia rajalliset mahdollisuudet avata nuoren tilannetta muille auttajille. Jokaisella on kuitenkin vaihteluvallisuuksia, ja jos esimerkiksi niitä lupia asioiden avaamiseksi ei saada, niin lapsen ja nuoren auttaminen voi jäädä epämääräiseksi ja tehottomaksi. Eräs asiantuntija, erityisopettaja, on kuvannut tilannetta niin, että pitäisi voida puhua asiasta moniammatillisen auttajaryhmän kesken, mutta nuoren tilannetta pitää toisille ikään kuin kautta rantain avata, ettei siitä tule auttajille ongelmia.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee tähän aiheeseen, kiusaamisen ehkäisyyn, niin se on äärettömän tärkeä aihe, ja haluankin kiittää tämän aloitteen allekirjoittaneita ihmisiä. Huoli on yhteinen, ja työtä asian eteen tulee tehdä ja keskustelua aiheen ympärillä käydä.

Mutta keskustelun lisäksi on myös toimittu. Marinin hallitus käynnisti viime talvena kiusaamisen ehkäisyn toimenpideohjelman hallitusohjelman mukaisesti. Hallitusohjelman lupaus on muun muassa lupaus syrjimättömyydestä. Meidän Suomessamme on nollatoleranssi kiusaamiselle ja rasismille. Olen itsekin ollut kiusaamisen vastaisen parlamentaarisen ryhmän jäsen demareilta, ja tähän ryhmään oli käsitykseni mukaan ainakin kutsuttuna jäseniä kaikista puolueista. Toimenpideohjelmassa laadittiin 14 kohtaa, joissa on laajasti kirjattuna niitä toimia, joilla kiusaamista ehkäistään. Otan tässä muutaman esille.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa: Toteutetaan kehittämisohjelma tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa. Kehitysohjelma painottaa lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista kiusaamisen ehkäisykeinona. On siis tärkeää, että näihin asioihin puututaan varhaisessa vaiheessa. Vuorovaikutustaitoja ja tunnetaitoja harjoitellaan ja muun muassa käytösongelmiin puututaan ajoissa.

Lainsäädäntöhanke turvallisen oppimisympäristön turvaamiseksi: Tarkoituksena on tämentää säännöksiä, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua oikea-aikaisesti, vahvistaa oppilaan oikeusasemaa ja turvata kaikkien koulussa toimivien turvallinen oppimisympäristö.

Henkilöstön ja johdon koulutus: Hyvinvoinnin ja työrauhan edistämiseen, yksinäisyyden ja kiusaamisen ehkäisemiseen sekä mielen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvä pedagoginen osaaminen määritellään varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksen painopistealueeksi seuraavien kolmen vuoden ajalle.

Rakennetaan kiusaamisen ehkäisyn sivusto — tämä on myös yksi toimenpide: Opetushallitus laatii yhteistyössä eri tahojen kanssa oppilaita ja opiskelijoita kuullen sekä kodin ja koulun yhteistyötä tukien verkkopohjaisen kiusaamisen ehkäisyn sivuston. Sivuston tavoitteena on antaa käytännön ohjeita sekä konkreettisia toimenpiteitä kiusaamisen ehkäisyyn kouluissa ja oppilaitoksissa.

Sitten vahvistetaan Ankkuri-toimintaa, eli Ankkuri-toiminta vahvemmin osaksi koulujen ja oppilaitosten kiusaamisen vastaista toimintaa: Ankkuri-toiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Tässä tiimissä, Ankkuri-tiimissä, on poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä.

Ja sitten myöskin ennaltaehkäistään jengiytymistä edistämällä lasten ja nuorten myönteistä ryhmäytymistä.

Arvoisa puhemies! Tähän tärkeään aiheeseen eli kiusaamisen ehkäisyyn on tartuttu useilla muillakin toimenpide-ehdotuksilla, ja ne ovat etenemässä. Tämä on kuitenkin jatkuva työtä, ja erilaisia kiusaamisen vastaisia kampanjoita kannattaa edelleenkin järjestää. Olen niihin itsekin osallistunut monesti. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

21.16 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kutakuinkin vastaavaa ehdotusta käsiteltiin jo edustaja Heinosen toimesta viime vuoden alussa. En silloin oikein lämmennyt aloitteelle, sillä rikosoikeudellisen vastuun alkaessa vasta 15-vuotiaana esitetyn pykälän soveltamisala jäisi hyvin kapeaksi. Ja toiseksi, mielestäni meidän tulisi jälkikäteen ratkottujen ongelmatilanteiden sijaan keskittyä ennaltaehkäisevään työhön, kouluhyvinvointiin ja sen kehittämiseen ja kasvattamiseen, jotta kiusaajalle ei jäisi tilaa. Eli lisää ihmisiä sekä valtakunnallisesti laadukasta, myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä tukevaa ja vahvistavaa kasvatusta jo varhaiskasvatuksesta alkaen.

Edellisen eduskuntakäsittelyn jälkeen alaikäisten tekemiä henkirikoksia ja väkivaltaa on kuitenkin tehty ennätysmäärä. Raaka väkivalta on kasvussa ja rikokset aiempaa julmempia ja harkitumpia. Tekijöitä ei saada kunnolla vastuuseen. Suuri syy väkivaltaisuuksiin on myös se, että kaikki eivät näytä sisäistäneen suomalaisen yhteiskunnan sääntöjä.

Kansalaisaloite on vahva viesti eduskunnan ja päättäjien suuntaan. Vaikuttavia toimia on tehtävä, jotta huolestuttava suuntaus koulumaailmassa saadaan pysäytettyä. Mutta ongelma on laaja, eikä sen ratkaisemiseksi ole yhtä oikeaa ratkaisua. Siihen tarvitaan laajasti niin pehmeitä kuin kovempiakin keinoja ja — mikä tärkeintä — juuri näitä ennaltaehkäiseviä toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

21.18 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen laatijat ansaitsevat suuren kiitoksen, että tällainen aloite on tehty. 50 000 nimen kerääminen on todella iso prosessi, ja hienoa, että se on tässä tehty. Asia on poikkeuksellisen tärkeä ja myöskin ajankohtainen. Ehkä järkyttävimpänä esimerkkinä on itse asiassa tuo Koskelan murha, mikä tapahtui, jossa siinäkin taustalla oli koulukiusaaminen viime kädessä. Pitkäaikainen prosessi voi päättyä jopa näin hirvittäviin lopputuloksiin.

Tässä todetaan, että kouluväkivalta pitäisi saattaa osaksi rikoslakia. Arvoisa puhemies, minulla ei ole kantaa tuohon asiaan. En tiedä sitä. Se täytyy valiokuntakäsittelyn yhteydessä sitten pohtia, onko se paras keino tässä. Mutta se on ainakin varmaa, että asia on vaikea, erittäin vaikea. Täällä edustaja Huttunen muun muassa kuvasi omaa tilannettaan, ja kun itsellenikin on kokemusta tässä asiassa, niin voin sanoa, että koulukiusaaminen on sille, joka sen on kokenut, sellainen asia, jonka muistaa läpi koko elämänsä. Ne asetelmat muistaa läpi koko elämänsä, ja ne jäävät tänne sielun sisälle, ja siinä suhteessa tämä on inhimillisestikin ottaen iso, poikkeuksellinen asia. Se, mitä nuoruudessa ja lapsuudessa tapahtuu, jättää yllättävän vahvan jäljen. Sen takia tähän on syytä kiinnittää vakavaa huomiota.

Se on jo hieno asia, että me tästä puhumme, ja kun tässä on tullut esille se, onko tämä koulukiusaaminen lisääntynyt — mahdollisesti on lisääntynytkin, sen ehkä tilastot kertovat — niin varmaa on se, että kun tästä asiasta on alettu puhumaan näinkin paljon, niin se on omiaan yhä enemmän nostamaan näitä asioita esille, ja saattaa tilastollisesti näyttäytyä, että koulukiusaaminen olisi vahvistunut. Se on, niin kuin sanottu, ikiaikainen ilmiö.

Arvoisa puhemies! Tämmöistä kiusaamista tapahtuu järkyttävällä tavalla, poikkeuksellisen ikävällä tavalla, myöskin aikuisten maailmassa. Yksi kiusaamisen muoto on juuri se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

että jätetään syrjään, jätetään yksin, ja on hienoa, että esimerkiksi jalkapallossa ja monissa muissakin urheilulajeissa on lähdetty liikkeelle siitä — nuorten osalta erityisesti — että kaikki pelaavat, jotka osallistuvat. Me olemme nyt myöskin jääkiekkoliigasta parhaillaan keskustelemassa, että kiusaamisen kaltaista käyttäytymistä on sielläkin, vaikka on aikuis-ten lajista kysymys.

Eli kyllä tämä kiusaamisen kulttuuri, yksilöiden eristäminen, alistaminen tällä tavalla, on ihmisyhteisön erittäin ikävä piirre, ja on tärkeää, että me pyrimme mahdollisimman avoimesti tästä puhumaan, ja siinä mielessä kiitos tämän kansalaisaloitteen tekijöille, että tämä ilmiö nostetaan myöskin eduskuntakeskustelun tasolle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

21.21 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite totta kai kiinnittää huomiota oikeaan ja tärkeään asiaan. Kiusaamisen ja kouluväkivallan torjuminen on kaikkien meidän yhteinen asia.

Kuitenkin, mitä tulee itse aloitteen esittämiin toimenpiteisiin, olisin vähän taipuvainen ajattelemaan tässä edustaja Koposen aiemmin kuvaamalla tavalla, että onkohan tämä kouluväkivallan tai koulukiusaamisen erilliskriminalisointi kenties tehokkain keino tämän hyvän ja tärkeän tavoitteen edistämiseen. Kuitenkin on niin, että nämä teot ovat jo valmiiksi laittomia. Pahoinpitely on laitonta, kunnianloukkaus on laitonta ja niin edespäin. Nyt sitten täytyy esittää kysymys, minkä takia se laki ei toteudu sillä tavoin lasten maailmassa kuin aikuisten maailmassa. Perimmäinen syyhän on varmaankin se, että nämä tekijät tässä tapauksessa ovat alaikäisiä ja rikosoikeudellisen vastuurajan alapuolella eivätkä ole kehityksasteeltaan sellaisia, että olisivat kykeneviä ymmärtämään tekojensa merkitystä. Sen takia herää kysymys, mitä hyötyä siitä lisäcriminalisoinnista nyt sitten varsinaisesti olisi tämän ongelman ratkaisemiseksi.

Saataisiinko sillä aikuiset suhtautumaan tähän ilmiöön vakavammin, niin kuin aikuisten pitäisi suhtautua? Nythän on niin, että kun yhteiskunta suorastaan velvoittaa käymään koulussa ja se on oikein, niin silloin yhteiskunnalla on myös velvollisuus huolehtia siitä, että se koulunkäynti on turvallista ja sitä koulua voi käydä rauhassa ilman, että tulee kiusatuksi tai varsinkaan pahoinpidellyksi. Joten avainkysymyshän tässä on se, mitä aikuiset tekevät. Aikuisilla on velvollisuus niitä lapsia kasvattaa ja koulussa puuttua näihin väkivalta- ja kiusaamistapauksiin. Jos jotain lakeja säädetään, niin ehkä kannattaisi ennemminkin lähteä siitä tulokulmasta, että miten aikuisia velvoitettaisiin ja oikeutettaisiin puuttumaan siihen kiusaamiseen tehokkaammin, eikä suinkaan lähdetäisi siitä, että rangaistaan niitä lapsia, joita ei edes voida rangaista lainsäädännön nojalla.

Asenne pitäisi saada oikeaksi tähän kiusaamisongelmaan. Kiusaamista ei pidä katsoa sormien läpi, vaan siihen pitää puuttua. Erityisesti tällaisiin vakaviin tapauksiin, missä puhutaan ihan konkreettisesta pahoinpitelystä, täytyy olla keinot ja resurssit puuttua varhaisessa vaiheessa. Ja eihän näin voi olla, että tietosuoja estää moniammatillisen yhteistyön. Sellaiset esteet pitää purkaa, ja ne esteet on nimenomaan aikuisten purettava.

Se, että annetaan opettajille ja rehtoreille lisää keinoja, lisää valtuuksia puuttua kiusaamistapauksiin, on ensisijaista. Jaetaan ryhmäkokoja niin, että on paremmat mahdollisuudet keskittyä yksittäisiin oppilaisiin. Ei ole liian erilaisia oppilaita samassa ryhmässä, mikä aiheuttaa levottomuutta ja rauhattomuutta ja kenties kärjistyy jossain tilanteessa kiusaamiseksi. Tässä on paljon sellaisia keinoja, joilla tätä kiusaamisongelmaa voitaisiin todel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

lisuudessa hallita. Kannustan kyllä eduskuntaa yhdessä pohtimaan, mitä tälle voitaisiin tehdä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

21.24 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tämä kansalaisaloite kouluväkivallan kirjaamiseksi lakiin on erittäin kannatettava. Meillä on tänään ollut eduskunnan käsittelyssä joukko kansalaisaloitteita, joista osasta mietti, miksi näitä tarvitsee kansalaisaloitteen kautta tuoda eduskunnan käsittelyyn, eikä niitä muuten voitaisi eteenpäin viedä, vaikkapa tuo edellinen, missä kisojen rekisteröinti ja tämä kysymys oli esillä. Olisi odotettavaa, että tällaiset asiat voitaisiin hoitaa tässä maassa ilman kansalaisaloitetta.

No tämä kouluväkivallan kirjaaminen lakiin ei ole aivan uusi asia. Edustaja Koponen nosti esille oman lakialoitteeni. Olen siis siviiliammattilani opettaja ja tietysti tämän asian ympärillä joutunut aikanaan tekemään enemmänkin työtä, ja tietysti huoli lasten jaksamisesta kouluissa ja kiusaamisen kohteeksi joutumisesta kouluissa on koko ajan mielessä.

Olen myös aiemmin täällä todennut, että pitää muistaa, että se kiusaaja ei aina muuten ole lapsi, se voi olla myös opettaja, tai sitten saattaa olla niin, että kiusaajat ovat lapsia ja kiusaamisen kohde on opettaja. Tämä on siis huomattavan iso kysymys.

Nyt tässä aloitteessa puhutaan kouluväkivallasta. Minulle se sopii ihan hyvin. Täällä aiemmin tätä kansalaisaloitetta ehkä vähän kritisoi, että jos tämä ongelma olisi korjattavissa yhdellä lailla, niin se olisi jo tehty. En usko itsekään, että tämä ongelma on korjattavissa yhdellä lailla, mutta itse tein vastaavan lakialoitteen eduskunnassa vuonna 2012. Silloin pro gradu -tutkielmassaan Krista Vierimaa oli tehnyt selvitystä koulukiusaamisesta, ja hän oli päätenyt siihen, että pitäisi kirjata se lakiin erilleen. Hänen pro gradu -tutkielmansa täyttää kohta kymmenen vuotta, ja tämä asia on edelleen hoitamatta, vaikka olen itse tuon oman lakialoitteeni uusinnut jokaisella vaalikaudella ja saanut itse asiassa sille joka kerta laajan kannatuksen näissä puheenvuoroissa.

Tämän Krista Vierimaan pro gradun, joka käsitteli siis koulukiusaamista, kouluväkivaltaa, yksi oleellinen tulema oli se, että 73 prosenttia koulukiusaajista olisi jättänyt kiusaamatta, jos koulukiusaaminen olisi ollut kirjattuna lakiin. Eli tietyllä tavalla se tietoisuus siitä, että teen rikoksen, olisi konkretisoitunut tämän tutkimuksen mukaan näille lapsille ja nuorille paremmin.

Tässä edellä on ollut hyviä puheenvuoroja, joissa on lueteltu sitä, että kyllä, koulukiusaaminen, kouluväkivalta, on tavallaan jo laissa rikoksina, erillisinä rikoksina. Siellä on pahoinpitelyä, solvaamista, toisen omaisuuteen kajoamista, viestintärauhan rikkomista ja montaa muuta, mutta tämä Vierimaan pro gradu hyvällä tavalla konkretisoi sen, että kun ne olisi koottu — tai ne nyt tämän kansalaisaloitteen myötä koottaisiin — kouluväkivallaksi lakiin, niin se konkretisoisi sitä näille lapsille ja nuorille. Yksi hyvä kohta olisi esimerkiksi tuo 21 luku, johon voitaisiin hyvin lisätä uusi 7 a §, koulukiusaaminen tai kouluväkivalta, ja sen alle sitten tämä kokonaisuus.

Tätä asiaa on eduskunnassa pidetty esillä. Muun muassa entinen kansanedustaja Tiina Elovaara teki useita hyviä lakialoitteita tästä aiheesta. Hän esitti vuonna 2016 lakiin kirjattavaksi vaadetta, että koulukiusaaja voisikin olla se, joka joutuisi vaihtamaan koulua, eikä niin, että aina se kiusaamisen uhriksi joutunut joutuu väistämään ja etsimään itselleen uutta rauhallista koulua. Tämä ei edennyt, vaikka sekin lakialoite sai laajan kannatuksen edus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

kunnassa ja laajan huomion myös yhteiskunnassa. Tiina Elovaara, entinen kansanedustaja, teki myös vuonna 2018 lakialoitteen ilmoitusvelvollisuuden kirjaamisesta lakiin, puuttumisvelvollisuudesta. Ei sekään edennyt.

Ja alleviivaan vielä, hyvät edustajakollegat, sitä, kun on kysytty, onko tämä se keino, että ei tämä ole ainoa keino mutta tämä on viimesijainen keino, kun koulussa on tehty kaikki muu, tai jos koulussa ei ole tehty kaikkea, niin silloin esimerkiksi lapsella, nuorella, hänen vanhemmillaan olisi mahdollisuus käynnistää siitä prosessi, joka olisi tämän sisältöinen. Myös edustaja Koponen, joka myös on tehnyt koulukiusaamisen parissa hyvää työtä, nosti esille tätä problematiikkaa hyvällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Sain eilen tavata uuden startup-yrityksen henkilöitä, jotka ovat kehittäneet ohjelmistoa, joka voisi toimia myös näiden asioiden ja ongelmien havaitsemiseksi: puhelimeen yksinkertainen appi, jolla koko koulu voisi kerran viikossa kertoa niistä asioista, mitä koulussa on tapahtunut, minkälaisena koulu on koettu, ja sen jälkeen hälytyskellot soisivat, jos jonkin koululuokan kohdalla olisi havaittavissa näitä merkintöjä esimerkiksi häiritsemisestä, kouluväkivallasta, koulukiusaamisesta tai muusta. Itse toivon, että tällainen appi saataisiin käyttöön ja saataisiin madallettua sitä kynnystä, että lapset ja nuoret uskaltaisivat kertoa jo niistä ensimmäisistäkin negatiivisista kokemuksista.

Tästä asiasta, kouluväkivallan, koulukiusaamisen kirjaamisesta lakiin, on tehty lukuisia esityksiä, ja nyt tämän takana on myös yli 50 000 Suomen kansalaista kansalaisaloitteen myötä. Vetoan Marinin hallitukseen: ottakaa tämä asia vakavasti, toteuttakaa tämä kansalaisaloite. Kiitos tämän tekijöille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

21.31 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty erittäin hyvä keskustelu kiusaamisesta ja nimenomaan koulukiusaamisesta. Täällähän on kansalaisaloite, joka ajaa sitä, että kirjattaisiin rikoslakiin tämä kouluväkivalta. En ota niinkään siihen kantaa. Se lähtee nyt asianmukaiseen käsittelyyn täällä eduskunnassa, ja täällä on käytetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja.

Tuossa äsken edustaja Heinonen muisteli sitä, miten monta kertaa tähän asiaan on jo esitetty erilaisia korjauksia, ja tämä on yksi niistä ja erittäin vakavasti otettava asia. Itsekin olen sitä mieltä, että kiusaaminen on monestikin liian lievä käsite tälle asialle, tälle kauhealle tapahtumalle. Elikkä jos tätä ajattelee, niin kysymyksessä on todella vakava asia.

Me ollaan valiokunnassakin puhuttu monta kertaa siitä, että koulukiusaaminen vaarantaa oppilaan oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön ja kiusaaminen on merkittävä pahoinvointia aiheuttava tekijä nuoren kehityksessä ja vakava uhka terveydelle, hyvinvoinnille ja koulumotivaatiolle. Kiusatuksi tulemiseen liittyvät kokemukset usein vaikuttavat pitkälle aikuisikään. Esimerkiksi Nuorisotutkimusverkostossa toteutetussa haastattelututkimuksessa tuli esiin, että koulutuksen ja työn ulkopuolella olevilla nuorilla on usein ollut kouluaikanaan kiusaamiskokemuksia.

”Kiusaamisen, syrjinnän ja rasismien kohteeksi joutuvat useammin monikulttuurisesta taustasta tulevat sekä maahanmuuttajalapset ja -nuoret ja kodin ulkopuolelle sijoitetut sekä toimintarajoitteiset ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvat lapset ja nuoret. Haa-voittuvassa asemassa ovat myös erityistä tukea kouluympäristössä tarvitsevat lapset.” ”Kiusaamisen, pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ongelmiin puuttumista vaikeuttaa ongelmien ja niiden syiden monimutkaisuuden lisäksi niiden ulottuminen koulujen lisäksi lasten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

ja nuorten muihin elinpiireihin. Kouluikäisten toisiinsa kohdistamaa kiusaamista esiintyy myös esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.” Eikä se aina ole kouluikäinen, joka toista kiusaa siellä sosiaalisessa mediassa, vaan siellä voi tosiaan olla myös aikuisia. — Näitä otteita otin tästä meidän valiokuntamme mietinnöstä, joka koski lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumista alakouluissa, ja myöskin tähän oli kansalaisaloite.

Totean vain nyt vielä lopuksi sen, että tämä on erinomaisen hyvä aloite. Me jälleen keskustelemme tästä aiheesta. Tätä aihetta ei saa unohtaa, ja tälle pitää todella tehdä jotain. Pitää pyrkiä vaikuttamaan niihin juurisyihin ja varhaisessa vaiheessa, ja pitää puhua oikeilla nimillä. Täällä tuotiin esille myöskin edustaja Asellin puheenvuorossa tämä Ankkuri-toiminta, jossa on myös poliisit mukana. Jotta me ymmärrämme, että tässä tarvitaan myös viranomaisten ja nimenomaan turvallisuusviranomaisten apua, siksi kannattaa puhua ihan väkivallasta, oikealla nimellä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

21.34 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Jatkan vielä muutaman ajatuksen tästä tärkeästä kansalaisaloitteesta, joka on herättänyt tänäänkin hyvää keskustelua. Kouluissa tapahtuu monenlaista kiusaamista, joka ei aina täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Siihenkin tulee viipymättä puuttua, sitäkin tulee kitkeä ja ehkäistä. Kouluväkivallasta tulee joutua vastuuseen.

Iloitsen siitä, että viime keväänä julkistettiin kiusaamisen vastainen toimintaohjelma. Se tuo uusia keinoja kouluun. Meidän tulee panostaa koulujen yhteisöllisyyteen ja myönteiseen ryhmäytymiseen: Ei vaieta ongelmien edessä. Välitetään kaikista lapsista ja nuorista. Pidetään kaikki mukana. Tuetaan perheitä tärkeässä kasvatustehtävässä. Vahvistetaan kodin ja koulun yhteistyötä.

Oli mukava kuulla tänään vielä lisää tästä Etelä-Karjalan mallista, jota kannattaa hyödyntää myös laajemmin. Siellä luovuttiin kiusaaminen-sanan käytöstä ja alettiin käyttää rikosnimikkeitä, esimerkiksi laitonta uhkausta, pahoinpitelyä, kunnianloukkausta. Asioista kannattaa puhua oikeilla nimillä. Karjalan tulokset ovat rohkaisevia. Koulun yhteistyö poliisin kanssa tuotti tulosta. Asioiden vakavuus meni jakeluun. Kun tekojen seuraukset kannettiin, tekojen uusijoita oli vain hyvin vähän. Tarvitsemme kouluihin koulupoliiseja, koulun ja poliisin yhteistyötä.

Jokainen yli 15-vuotias on toki jo nyt rikosoikeudellisessa vastuussa tekemisistään. Kouluväkivallasta voidaan tuomita jo peruskouluikäisiä. Rikoslaki ei kuitenkaan auta suurinta osaa koulukiusaamistapauksista, koska selvä enemmistö peruskouluikäisistä kiusaajista on alle 15-vuotiaita. Väkivalta on jo nyt rikos. Vaikka kouluväkivalta voidaan käsitellä nykyisten lakien puitteissa, toivon, että kansalaisaloitteen nuorten aito huoli kuullaan.

Arvoisa puhemies! Kaikki lähtee siitä, että kunnioitamme toinen toistamme. Tätä pitää opettaa lapsille pienestä pitäen: opitaan käytöstapoja, empatiaa, ryhmässä toimimista. Me aikuiset näytämme teoillamme hyvää esimerkkiä. Meillä oli Reisjärvellä hiljattain kiusaamisen ja väkivallan vastainen toiminnallinen ilta. Paikallinen kauppa julistautui kiusaamisesta vapaaksi vyöhykkeeksi. Rakennetaan yhdessä turvallinen koulu kaikille lapsille ja nuorille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

21.37 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä kansalaisaloite on erittäin ajankohtainen ja äärimmäisen tärkeä. Kun pieni lapsi menee kouluun, hän muodostaa siellä oikeastaan ensimmäisen isomman kontaktin ympäröivään yhteiskuntaan. Totta kai hänellä on ollut kerhoja, erilaisia lasten tapaamisia, harrastuksia ja niin edelleen, mutta koulumaailma on se maailma, joka pienelle lapselle on sellainen iso, iso muutos elämässä. Ja jos siitä ensimmäisestä isosta elämäntien tapahtumasta tulee tälle pienelle ihmiselle kauhun paikka, niin sen ihmisen elämään lyödään sellainen negatiivinen leima, josta irti pääseminen on monelle jopa ylivoimaista.

Tämän takia tämä kansalaisaloite on äärimmäisen tärkeä, ja toivon, että sivistysvaliokunta käsittelee sen ihan oikeasti, niin kuin varmasti käsittelee, ja päättyy hyvään lopputulokseen, koska tämä asia on äärimmäisen vakava.

Kaikki oikeastaan lähtee kodeista: kun lapsia kasvatetaan, niin pitäisi saada lapset ymmärtämään se, että kunnioitetaan toisen ihmisen koskemattomuutta ja osataan käyttäytyä. Anteeksi pyytämisen opettelemisen ja toisen koskemattomuuden kunnioittamisen pitäisi olla perusasia koko ihmisen kasvatuksessa. Se kuuluu kodin vastuulle, isälle ja äidille ja myös isovanhemmille. Meidän yhteiskuntamme iso ongelma on siinä, että perhe, se suojapiiri sen pienen lapsen ympärillä, on hajonnut, asutaan monesti hyvin etäällä isovanhemmista — ja mitä suurempi se turvapiiri, missä ihminen elää, mikä sen ympärillä on, sen parempi. Kun opetetaan ihminen käyttäytymään pienestä asti hyvin, hän varmasti levittää sitä hyvää ilmapiiriä ympärilleen myös isompana ja opettaa omillekin lapsilleen sitten, kun aika on, että kunnioitetaan toisen ihmisen koskemattomuutta, käyttäydytään hyvin.

Muistan omilta kouluajoilta, että toki niinäkin aikoina, silloin kun 1964 aloitin kansakoulun Ilomantsin Hattuvaaran kansakoulussa, sielläkin näitä kiusaamistapauksia oli ihan selvästi, mutta opettajat puuttuivat niihin jämäkällä kädellä mutta myös rakkaudella, eivät komentaen eivätkä hirmutekoja tehden, eivät uhkaillen, vaan ihan istuttiin kyllä arestissa-kin joskus ja siellä tuli palaute, ja vanhempien kanssa sitten opettajat kävivät keskustelua, jos siihen oli tarvetta. Se oli ihan normaalia. Ja siellä opetettiin käytöstavat, piti sanoa ”huomenta”, piti sanoa ”näkemiin” ja piti sanoa ”kiitos” ja ”ole hyvä” ja niin edelleen. Eli opetettiin käytöstavat jo pienestä asti.

Sitten kun tällainen koulukiusaamistapahtuma tulee, mitä ikävä kyllä lehdistä olemme saaneet lukea, niin siihen pitää kyllä puuttua ihan oikeasti ja välittömästi. Opettajat tietysti ovat siinä kouluympäristössä ensimmäisessä asemassa, mutta vanhemmat myös. Tässä tarvitaan sekä kodin että koulun yhteistyötä, ja niin kuin edustaja Mikko Kinnunen hyvässä puheenvuorossaan äsken todisti, niin kovimmissa tapauksissa kyllä poliisinkin apua tarvitaan, koska ihmisille, lapsille, pitää saada juurrutettua se, että toisen ihmisen koskemattomuutta kunnioitetaan ja [Puhemies koputtaa] käyttäydytään hyvin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

21.40 **Tuomas Kettunen kesk:** Kunnioitettu herra puhemies! Haluan kiittää edustajakollegoita, että olette pitäneet hyviä, ansiokkaita puheenvuoroja, monta puheenvuoroa — itsekin ennätän vielä pitämään puheenvuoron kiittäen kansalaisaloitteen tekijöitä tärkeästä kansalaisaloitteesta.

No, miksi tämä aloite on tärkeä? Koska nykymallilla on selvästi tietyllä tapaa epäonnistuttu. Me olemme saaneet lukea uutisia järkyttävistä tapahtumista, mihin kouluväkivalta voi pahimmassa tapauksessa sitten johtaa. Nyt on aika puhua ilmiöistä niiden oikeilla ni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

millä, ja sellaiset koulukiusaamisen muodot, jotka täyttävät aikuisten maailmassa väkivaltarikoksen tunnusmerkit, on tunnistettava kouluväkivaltana.

Aloitteessa todetaan selvästi, ettei kouluväkivallan kirjaaminen rikoslakiin poista ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tarvetta. On tärkeää, että kouluissa vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja puututaan niihin kiusaamisen juurisyihin. Lisäksi on tärkeää vahvistaa matalan kynnyksen tukea ja apua kiusaamista kokeneille.

Puhemies! Tästä kansalaisaloitteen muodosta: Tämä aloitehan on ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä, ei itse lainsäädäntöehdotus, ja minun mielestäni tämä on hyvä. Tätä kautta varmasti, sitten kun tämä valiokuntatyöskentelyyn menee, löydetään sitten ratkaisu ja näihin ongelma-kohtiin, mitä tämä kansalaisaloite on nostanut esille.

Yhden kohdan tässä nostan: lakiin ei ole mielestäni kirjattu selvästi, mitä kenenkin viranomaisen täytyy kiusaamistapauksissa tehdä, kenelle heidän täytyy ilmoittaa asiasta ja kuka kantaa sitten viime kädessä vastuun.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

21.42 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä sydämestäni. Tämä on erittäin tärkeä asia. Kiitän myös arvoisia kollegoita. Tänä on kuultu aivan loistavia puheenvuoroja, ja voin sanoa, että eduskunnassa ylitse puoluerajojen teillä on lämmin sydän. Tämä on tärkeää.

Kiusaaminen, koulukiusaaminen — itse katsoisin, että sellaista ei ole olemassa, se on aina henkistä väkivaltaa. Ja meidän aikuisten tulisi puuttua siihen. On hienoa, että me keskustelemme jälleen tästä asiasta täällä, mutta toivoisin, että me emme enää keskustelisi vaan toimisimme. Itse olen nähnyt lähipiirissä, kuinka pienen prinsessan sielu menee rikki, kun kiusataan. Se jättää suuren arven. Sen kanssa pystyy elämään, mutta se on raskasta.

Meillä ei ole paljon keinoja siihen, miten me puutummme. Tästä on puhuttu vuosikymmenet. On Kiva Koulu -kansioita, on pyritty tuomaan opettajille erilaisia hyviä keinoja, joilla tämä ratkaistaisiin. Oma näkemykseni on se, että tähän löytyy ainoastaan yksi ratkaisu, ja olemmekin kuulleet sen tässä salissa. Meillä on täällä poliisikansanedustajia, jotka ovat tuoneet selkeitä ratkaisuehdotuksia, ja näkisin itsekkin, että paras ratkaisuehdotus on se, että me löydämme vastuun. Tänä päivänä se, kuka on vastuussa koulun arjesta ja siitä, mitä siellä tapahtuu, on ikävä kyllä hämärän peitossa. Ennen kuin se päivä koittaa, että jollakin on vastuu lastemme turvallisuudesta, mitään ei tapahdu tämän asian tiimoilta. En nyt missään tapauksessa syyllistä rehtoreita tai opettajia — he tekevät kaiken, mitä tehtävissä on — mutta jonkun on otettava vastuu. Me emme voi jatkaa sillä tavalla, että aina kun on kiusaamistapaus tai väkivaltatapaus, niin siellä ovat kaikki meidän viranomaisemme ihmettelemässä, että mitä nyt taas tehdään. Tälle on yksinkertaisesti vain löydettävä se piste, jolloin tämä loppuu. Ja se loppuu ainoastaan sillä, että me löydämme vastuun.

Viranomaisen tehtävä Suomessa ei ole helppo, koska lainsäädäntö on niin monimutkainen, että jo tiedonkulku näissä asioissa on vaikeaa. Meidän täytyy yhdessä löytää nyt ne ratkaisut, niin että vihdoinkin me voimme lopettaa täällä keskustelun kouluväkivallasta ja että Suomessa se loppuu. Varmasti jokainen kansanedustaja tässä salissa yhtyy toiveeseen siitä, että yksikään lapsi ei koe henkistä väkivaltaa eikä fyysistä väkivaltaa koskaan koulu- tiellään. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

21.46 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Peltokankaalle hyvästä puheenvuorosta.

Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin -kansalaisaloite: Totta kai täytyy muistuttaa, että nytkin voi tehdä rikosilmoituksen, jos joku antaa vaikka koulussa vähän turpiin, tai haukkumisesta tai solvaamisesta — siitähän voi saada kunnianloukkaus-nimikkeen tänäkin päivänä. Jos kouluväkivalta olisi kirjattu lakiin, niin lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä olisi selkeä ja yksiselitteinen velvollisuus puuttua koulukiusaamiseen ja viedä sitten tätä asiaa eteenpäin. Varmasti tämä on semmoinen yksi olennainen asia, mistä varmasti kansalaisaloitteen tekijätkin jo haluavat tässä muistuttaa.

Mutta haluan vielä, puhemies, muistuttaa, niin kuin tässä on muissakin puheenvuoroissa tuotu esille, että kaikenlainen kiusaaminen ja väkivalta on yksiselitteisesti tuomittavaa ja vaatii aina puuttumista. Ydinkysymyksenä on, miten koulukiusaamisen ja suoranaisten väkivallan erottaa toisistaan. Kouluilla tulee olla selkeät toimintamallit siitä, miten vastuut jakautuvat ja miten viranomaisyhteistyötä tulisi hoitaa.

Puhemies! Kiitän vielä kansalaisaloitteen tekijöitä. Tämä lähetekeskustelu on ollut hyvä, ja uskon ja tiedän, että tämä tullaan huomioimaan eduskunnassa sitten valiokuntatyöskentelyssä, ja kiitän vielä tästä hyvästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.